

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO
TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (0 5) 209 6170 / (0 5) 209 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

Analitinė apžvalga
26/107

2026-10-05

**Suomijos, Švedijos, Prancūzijos ir Slovėnijos valstybės atsparumo
ir saugumo ateities architektūra**

Darbe analizuojami valstybių atsparumo ir saugumo architektūros modelių matmenys. Analizė atliekama remiantis naujausiais publikuotais strateginio lygmens dokumentais, leidžiančiais identifikuoti, kaip valstybės apibrėžia savo atsparumo ir saugumo kryptis ateičiai. Kaip atskaitos taškas valstybių atsparumo vertinimui darbe taip pat apžvelgiami šių metų rugsėjo 15 d. pristatyti naujausi NATO baziniai atsparumo reikalavimai šalims narėms. Atsparumo ir saugumo architektūros modelių analizei imamos istoriškai daug dėmesio tam skiriančios Šiaurės šalys – Suomija ir Švedija bei savo strategines kryptis atnaujinusios Prancūzija ir Slovėnija.

Vertinant naujausius NATO bazinius atsparumo reikalavimus pastebėtina, kad itin didelis dėmesys skiriamas visos vyriausybės (angl. whole of government) bei visos visuomenės (whole of society) įsitraukimo į valstybės suverenumo gynimą ir atsparumo grėsmėms didinimą. Dokumente pereinama nuo klasikinės saugumo struktūros prie platesnės, kur nacionalinis saugumas nebėra vien valstybės institucijų ar saugumo struktūrų, bet ir privataus, nevyriausybinių sektoriaus bei visos visuomenės atsakomybė.

NATO bazinių atsparumo reikalavimų kontekste Suomijos ir Švedijos strateginiai dokumentai atskleidžia, kad būtent Suomijos modelis pagal savo struktūrą yra artimiausias visos visuomenės įtraukimui į nacionalinę gynybą ir pasirengimą grėsmėms. Būtent Suomijos Visuomenės saugumo strategijoje kaip centrinė sąvoka pabrėžiamas visapusiškas saugumas ir visuomenės atsparumas, kur saugumo užtikrinimas suprantamas kaip visos visuomenės funkcija. Kita vertus, Švedijos modelyje centrinę vietą užima totalinė gynyba, kurios karinė ir civilinė dimensijos vystomos kaip tarpusavyje susijusi sistema, ypač atsižvelgiant į NATO kolektyvinės gynybos įsipareigojimus. Tai leidžia teigti, kad Suomijos strategija labiau orientuota į visos visuomenės įtraukimo, funkcionavimo ir atsparumo užtikrinimą įvairių krizių sąlygomis, o Švedijos – ryškiau išreikštas pasirengimas plataus masto karinei grėsmei ir kolektyvinei-fizinei gynybai.

Lyginant Prancūziją ir Slovėniją, pastebėtina, kad abiejų valstybių strategijose atsparumas suvokiamas kaip visos valstybės ir visuomenės gebėjimas pasirengti, reaguoti ir prisitaikyti prie įvairių grėsmių. Tuo tarpu pagrindinis skirtumas – strateginis akcentas: Slovėnija labiau orientuojasi į sisteminių nacionalinio atsparumo organizavimą ir praktinį koordinavimą, o Prancūzija – į atsparumo integravimą į platesnę nacionalinės gynybos, strateginio suverenumo ir Europos saugumo politiką. Pastebėtina dar ir tai, kad šių šalių strateginiuose dokumentuose skirtingai apibrėžiami strateginiai vektoriai – Slovėnija pastebimai orientuota į geopolitinius interesus pietuose, o Prancūzija į Indijos ir Ramiojo vandenyno regioną.

NATO baziniai atsparumo reikalavimai

Kaip vienas iš atskaitos taškų leidžiančių vertinti valstybių atsparumo ir saugumo architektūrą yra NATO baziniai atsparumo reikalavimai (angl. *NATO Baseline Requirements for Resilience*¹, toliau – NBR). NBR yra NATO civilinio pasirengimo ir atsparumo kriterijų sistema. 2016 m. Varšuvos aukščiausiojo lygio susitikime nustatyti septyni pagrindiniai reikalavimai, kurie sudarė bendrą sąjungininkių civilinio pasirengimo vertinimo pagrindą². Jo teorinis-teisinis pagrindimas – Šiaurės Atlanto sutarties 3 straipsnis, įpareigojantis sąjungininkes palaikyti ir plėtoti individualų bei kolektyvinį gebėjimą atsispirti ginkluotam išpuoliui. NATO atsparumas čia apibrėžiamas kaip gebėjimas pasirengti, atsispirti, reaguoti ir greitai atkurti veikimą po sukrėtimų ir sutrikimų. NBR galima suprasti kaip NATO nustatytą bendrą nacionalinio atsparumo sistemą, pagal kurią valstybės vertina, ar jų visuomenė ir civilinės institucijos yra pasirengusios veikti didelės krizės, karo, kibernetinės atakos, infrastruktūros sutrikimo ar kitos strateginės krizės sąlygomis.

2026 m. rugsėjo 15 d. paskelbta atnaujinta NBR redakcija³ praplėtė ir detalizavo ankstesnę 2016 m. versiją⁴. Naujojoje NBR išplėstas turinys, nacionalinis atsparumas susietas su šiuolaikinėmis karinėmis, technologinėmis, kibernetinėmis ir ekonominėmis grėsmėmis. 2016 m. versijoje NBR daugiausia buvo orientuoti į septynias pagrindines sritis: valdžios ir kritinių valstybės funkcijų tęstinumą, atsparų energijos tiekimą, gebėjimą valdyti nekontroliuojamą gyventojų judėjimą, maisto ir vandens tiekimo užtikrinimą, gebėjimą valdyti masines aukas ir sveikatos krizes, atsparias civilines komunikacijas bei atsparią civilinio transporto sistemą. Šie reikalavimai buvo grindžiami prielaida, kad valstybės turi gebėti išlaikyti pagrindines visuomenės funkcijas krizės metu ir suteikti būtiną civilinę paramą NATO karinėms operacijoms. 2026 m. NBR redakcijoje minėtos septynios sritys išlaikomos, tačiau jų turinys tampa gerokai platesnis. Atsparumas suvokiamas ne tik kaip gebėjimas pasirengti krizei, bet ir kaip gebėjimas jai atsispirti, veiksmingai reaguoti bei kuo greičiau atkurti sutrikusias funkcijas. Todėl didesnis dėmesys skiriamas infrastruktūros atsarginiams pajėgumams, remonto ir atkūrimo gebėjimams bei ilgalaikiam veiklos tęstinumui.

Pastebėtina, kad vienas reikšmingiausių naujosios redakcijos bruožų yra didesnis dėmesys kibernetinėms ir hibridinėms grėsmėms. Kritinė infrastruktūra vertinama ne tik fizinio pažeidžiamumo, bet ir kibernetinių atakų, sabotazo bei kitų koordinuotų veiksmų kontekste. Taip pat daugiau dėmesio skiriama strateginėms ekonominėms priklausomybėms, tiekimo grandinėms ir infrastruktūros tarpusavio priklausomybėms. Tokiu būdu nacionalinis atsparumas siejamas ne vien su fiziniu infrastruktūros išlikimu, bet ir su valstybės gebėjimu užtikrinti būtiną išteklių bei paslaugų prieinamumą.

Kitas svarbus pokytis yra technologinės dimensijos išplėtimas. 2026 m. NBR daugiau dėmesio skiriama naujoms ir potencialiai transformuojančioms technologijoms, skaitmeninei infrastruktūrai, palydovinėms bei kitoms kosmoso sistemoms. Transporto ir ryšių atsparumas taip pat vertinamas atsižvelgiant į priklausomybę nuo tokių technologijų kaip GNSS ir 5G. Be to, į atsparumo vertinimą įtraukiamos klimato kaitos, ekstremalių meteorologinių reiškinių, gamtinių nelaimių ir kitų kompleksinių krizių rizikos. Instituciniu požiūriu naujoji NBR redakcija dar labiau pabrėžia „whole-of-government“ ir „whole-of-society“ principus. Nacionalinis atsparumas suprantamas kaip ne tik valstybės institucijų, bet ir privataus sektoriaus, kritinės infrastruktūros operatorių, nevyriausybinių organizacijų bei visuomenės atsakomybė. Tai ypač aktualu vertinant kritinės infrastruktūros apsaugą, tiekimo grandinių saugumą ir pasirengimą krizėms.

Pastebėtina, kad 2016 m. sistema daugiausia apibrėžė pagrindinius civilinio pasirengimo pajėgumus, o 2026 m. redakcija juos integruoja į platesnę nacionalinio atsparumo architektūrą,

¹ NATO 2026 Resilience Baseline Requirements: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2026/09/15/2026-resilience-baseline-requirements>

² NATO 2016 Warsaw Summit Communiqué: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2016/07/09/warsaw-summit-communication>

³ NATO 2026 Resilience Baseline Requirements: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2026/09/15/2026-resilience-baseline-requirements>

⁴ NATO 2016 Warsaw Summit Communiqué, ten pat.

apimančią karinį planavimą, kritinę infrastruktūrą, kibernetinį saugumą, strategines priklausomybes, technologijas, klimato rizikas ir visuomenės dalyvavimą. Būtent NBR yra vienas iš instrumentų, kuriuo remiantis galima aiškinti valstybių atsparumo ir saugumo architektūros specifiką.

Suomija

Pagrindiniu strateginio lygmens dokumentu, apibrėžiančiu ir detalizuojančiu Suomijos atsparumo modelį dera laikyti Visuomenės saugumo strategiją (angl. *Security Strategy for Society*⁵, toliau – strategija). Būtent šiame 2025 m. vasario 16 d. pasirodžiusiame dokumente iš esmės aptariama ir operacionalizuojama Suomijos nacionalinio saugumo ir atsparumo užtikrinimo sistema dar vadinama Visapusiško saugumo modeliu (*Comprehensive Security Model*).

Suomių visapusiško saugumo modelis yra grindžiamas visos visuomenės dalyvavimu. Jo esmė – valstybės institucijų, savivaldos, verslo, nevyriausybinų organizacijų ir piliečių koordinuotas veikimas, siekiant užtikrinti gyvybiškai svarbių visuomenės funkcijų tęstinumą įvairių krizių metu. Modelis apima pasirengimą karinėms ir civilinėms grėsmėms, kibernetiniams incidentams, pandemijoms, gamtinėms nelaimėms bei ekonominiais sutrikimams. Ypatingas dėmesys skiriamas institucijų bendradarbiavimui, išteklių telkimui, visuomenės atsparumui ir nuolatiniam pasirengimui krizėms.

Aptariant 2025 m. strategiją, pravartu pastebėti, kad ji pakeitė anksčiau galiojusią, 2017 m. šalies vyriausybės patvirtintą strategiją⁶. Pastebėtina, kad visapusiško saugumo principai atnaujinti jau penktą kartą. Greta pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms, nauja strategijos tema yra reagavimas į trikdžius ir krizes. Be to, pabrėžiama paskirų piliečių, kaip pagrindinių saugumo veikėjų, svarba. Sustiprinta ir sąsaja su besivystančiu atsparumo stiprinimo darbu ES ir NATO.

Žvelgiant retrospektyviai į šalies saugumo strategijas, pastebėtina, kad 2003 m. pasirodė pirmoji strategija⁷, kurioje buvo aptariami grėsmių scenarijai, ministerijų užduotys ir krizių valdymo pagrindai. 2006 m.⁸ akcentuotas trikdžių valdymas ir pateikta plati planavimo matrica. 2010 m. strategija⁹ pervadinta Visuomenės saugumo strategija, taip atspindint išplėstą saugumo sampratą ir nevyriausybinų organizacijų įtraukimą. 2017 m. strategija¹⁰ pabrėžė bendradarbiavimo modelį, pereinant nuo valstybinių institucijų dominavimo prie visos visuomenės modelio.

2025 m. strategijoje, be pasirengimo, pabrėžiama reakcija į pastaruoju metu Europoje ir atskiruose jos regionuose vykstančius trikdžius ir krizes. Pokyčius lemia pasikeitusi saugumo aplinka, Suomijos narystė NATO ir įvairių krizių patirtys. COVID-19 pandemija, kritinės infrastruktūros sutrikimai, instrumentalizuota migracija ir energetinės problemos parodė visapusiško saugumo tvirtumą. Į šią strategiją integruotos pamokos iš Rusijos invazijos į Ukrainą. Pabrėžiama sukurtų tarpregioninių socialinės rūpybos, sveikatos apsaugos bei gelbėjimo tarnybų sąveika bei jos kritinė svarba užtikrinant visuomenės saugumą krizės atveju. Atkreiptinas dėmesys, kad strategija nekuria naujų atsakomybių, bet apibrėžia esamą situaciją siekiant vieningos veikimo bazės. Pastebėtina, kad rengiant strategiją užtikrintas nuoseklumas su kitais nacionaliniais saugumo dokumentais ir ES iniciatyvomis. Ji formuota remiantis Europos krizių valdymo standartu EN ISO 22361:2022 ir NATO krizių reagavimo sistema.

Strategijos 1-ajame skyriuje aprašomos gyvybiškai svarbios visuomenės funkcijos, su jomis susijusių rizikų vertinimas, strateginės užduotys funkcijoms užtikrinti ir įvairių veikėjų įsitraukimas. Tuo tarpu dokumento 2-asis skyrius skirtas administracinėms sritims nustatytoms strateginėms

⁵ *Security Strategy for Society 2025*: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/0126122a-1e8a-4ffa-9868-6286292efc01>

⁶ *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017*: <https://turvallisuuskomitea.fi/yhteiskunnan-turvallisuusstrategia-2017/>

⁷ *Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia : valtioneuvoston periaatepäätös 27.11.2003*: <https://www.finna.fi/Record/fikka.3993294>

⁸ *Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia : valtioneuvoston periaatepäätös 23.11.2006*: <https://www.finna.fi/Record/taisto.173906>

⁹ *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia Valtioneuvoston periaatepäätös 16.12.2010*: <https://www.finna.fi/Record/taisto.116038>

¹⁰ *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017*, ten pat.

užduotims. Atkreiptinas dėmesys, kad anot strategijos autorių, svarbi šio strategijos dalis yra jos įgyvendinimo stebėseną. Suomijoje ši stebėseną pateikiama *Visuomenės saugumo ataskaitos* forma, kuri kasmet teikiama vyriausybei, taip pat kitų reguliariai skelbiamų vertinimų ir apžvalgų pavidalu¹¹.

Visapusio saugumo koncepcija. Strategijos dokumento 1-ojoje dalyje apibūdinama visapusio saugumo koncepcija (*Concept for comprehensive security*), kuria remiasi visas dokumento turinys. Dokumento autoriai ją apibrėžia kaip modelį, pagal kurį visuomenės gyvybiškai svarbios funkcijos turi būti užtikrinamos bendradarbiaujant valstybės institucijoms, verslui, nevyriausybiniams organizacijoms ir piliečiams. Saugumas yra traktuojamas kaip bendra visos visuomenės atsakomybė, o stabilumas priklauso nuo koordinuoto veikimo ir pasirengimo krizinėms situacijoms¹².

Dokumente detalizuojamos ir pagrindžiamos svarbiausios saugotinos visuomenės funkcijos: valstybės valdymas, gynyba, vidaus saugumas, teisės vykdymas, sienų kontrolė, socialinės ir sveikatos paslaugos, energetika, transportas, komunikacijos, tiekimo grandinės, ekonomikos stabilumas ir socialinė sanglauda. Akcentuojamas ir psichologinis atsparumas – visuomenės pasitikėjimas, vienybė ir gebėjimas veikti krizės metu¹³.

Didelis dėmesys strategijoje skiriamas partnerystėms tarp viešojo ir privataus sektoriaus: valdžios institucijos turi koordinuoti veiksmus visais lygmenimis, o verslas ir organizacijos – užtikrinti savo sistemų atsparumą ir dalyvauti bendrose priemonėse. Piliečiai raginami stiprinti saugumo kultūrą, būti informuoti, aktyviai dalyvauti bendruomenėse ir pasirengti galimiems sutrikimams. Strategija išreiškia visos visuomenės atsparumo viziją: tik bendras pasirengimas ir koordinuotas veikimas leidžia užtikrinti valstybės funkcionavimą net sudėtingų krizių metu.

Pastebėtina, kad strategijoje nagrinėjamas platus grėsmių spektras: karinės, geopolitinės, hibridinės, kibernetinės, infrastruktūros sutrikimai, pandemijos, klimato rizikos, migracijos iššūkiai, socialinės krizės. Rizikų vertinimas padeda nustatyti pažeidžiamumus ir prioritetus¹⁴. Atkreiptinas dėmesys, kad analizuojama visuomenės saugumo strategija remiasi Suomijos vidaus reikalų ministerijos periodiškai publikuojama nacionalinių grėsmių vertinimo ataskaita¹⁵. Šiuo metu naujausia yra 2023 m. publikuota ataskaita. Verta paminėti, kad šių ataskaitų tikslas – numatyti santykinai staigius įvykius, galimai nukreiptus prieš Suomiją, dėl kurių institucijos turėtų imtis nuo normos nukrypstančių veiksmų arba net prašyti pagalbos iš kitų šalių. Nacionalinės rizikos vertinimai nustato rizikas, galimai turinčias didelę reikšmę bei vertina jų poveikį visuomenės gyvybiškai svarbioms funkcijoms¹⁶.

Greta nacionalinio rizikos vertinimo, visuomenės saugumo strategija taip pat remiasi ir regioninio lygmens rizikos vertinimais¹⁷, kuriuos teikia regioninės valstybės administracijos agentūros¹⁸. Šie vertinimai yra tik regioninio lygmens, atsižvelgiantys tik į konkretaus šalies regiono kultūrinę, socialinę, ekonominę ar kitokią specifiką ir su tuo susijusius saugumo klausimus.

Strateginiai uždaviniai. Strategijos 2-ojoje dalyje pateikiami 56 strateginiai uždaviniai, suskirstyti į septynis blokus pagal septynias visuomenei gyvybiškai svarbias funkcijas. Uždaviniai apibrėžia, ką ministerijos ir kitos institucijos turi užtikrinti tiek pasirengimo (*preparedness*), tiek reagavimo (*response*) fazėse.

1. Pirmasis strateginių uždavinių blokas – lyderystė.

Vyriausybė (*Prime Minister's Office*) yra pagrindinis nacionalinės lyderystės ir strateginio koordinavimo centras. Ministerijos ir kitos institucijos palaiko veikimą pagal savo kompetencijas.

¹¹ *Security Strategy for Society 2025*, ten pat, p. 1.

¹² *Security Strategy for Society 2025*, ten pat, p. 1–14.

¹³ Ten pat, p. 15–23.

¹⁴ Ten pat, p. 24–28.

¹⁵ *Finland Ministry of the Interior: National risk assessment*: <https://intermin.fi/en/rescue-services/preparedness/national-risk-assessment>

¹⁶ *Kansallinen riskiarvio 2023*: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/851f2abf-6c31-473e-8845-086a7425eed9>

¹⁷ *Alueelliset riskiarvot 2023*: <https://sisainturvallisuus.fi/alueelliset-riskiarvot>

¹⁸ Agentūros yra regioniniai padaliniai turintys tam tikras valstybės deleguotas funkcijas. Oficialiais duomenimis Suomijoje yra 6 tokio tipo agentūros. Pateikiame pietinio Suomijos regiono Valstybės administracijos agentūros oficialų interneto tinklalapį: <https://avi.fi/en/southern-finland>

Lyderystės blokas skirtas užtikrinti, kad valstybės politinė vadovybė — vyriausybė, ministrai, prezidentas ir kitos aukščiausios institucijos — galėtų priimti sprendimus ir vadovauti šalies atsparumui bet kokiomis aplinkybėmis, įskaitant krizes, hibridines grėsmes ir nepaprastąsias situacijas.

Lyderystės funkciją sudaro trys veikimo kryptys (uždaviniai):

- a) veiksmingas sprendimų priėmimas: Vyriausybė prižiūri vyriausybės komitetų, ministrų grupių, tarpinstitucinių koordinavimo mechanizmų veiksmingumą, palaiko nuolatinį bendradarbiavimą su prezidento institucija, užtikrina techninį, teisės ir personalo veikimo tęstinumą bet kokiomis sąlygomis;
- b) situacijos suvokimo palaikymas (*Maintaining situational awareness*): Vyriausybės situacijų centras (*Government Situation Centre*) renka, apdoroja ir analizuoja informaciją apie esamą saugumo situaciją, o ministerijos, agentūros ir departamentai teikia nuolatinį savo sričių situacijos vertinimą. Sukuriamas realaus laiko situacinis vaizdas, įgalinantis valstybės lyderystę sprendimų priėmimo, o poreikiui esant centras sustiprinamas. Užtikrinama ES ir tarptautinių krizių valdymo organizacijų sąveika;
- c) komunikacijos koordinavimas: komunikacija laikoma esminiu vadovavimo ir tinkamo pasirengimo krizėms komponentu, o jos veikimas grindžiamas patikimumu, atvirumu ir aktualumu. Strateginė komunikacija remiasi nuolatine informacinės aplinkos analize. Krizių ar reikšmingą ilgalaikį poveikį turinčių situacijų metu atsakomybė už vyriausybės bendros komunikacijos tvarkymą gali būti perduota Vyriausybės komunikacijos departamentui, o nepaprastosios padėties įvedimo atveju gali būti įkurtas vyriausybės komunikacijų centras (*government communications centre*).

2. Antrasis strateginių uždavinių blokas – **Suomijos tarptautinė ir ES veikla.**

Už šiam blokui priklausančių strateginių uždavinių įvykdymą atsakomybę pagal kompetencijas dalijasi vyriausybė kartu su Užsienio reikalų, Ekonomikos, Užsienio prekybos ir vystomojo bendradarbiavimo bei kitomis ministerijomis. Siekiama formuoti Suomijos išorinį atsparumą, kad valstybė galėtų pilnai dalyvauti ES ir tarptautinių organizacijų veikloje net ir tada, kai saugumo situacija yra pablogėjusi ar nestabili, gauti ir teikti abipusę pagalbą, apsaugoti savo piliečius ir interesus užsienyje, palaikyti užsienio politikos, prekybos ir diplomatinės santykių tęstinumą, užtikrinti pasaulinių tiekimo grandinių, transporto ir užsienio prekybos funkcionavimą.

Tarptautinėje ir ES veikloje Suomija stiprina šias sritis:

- a) nacionalinis pasirengimas ir ES koordinavimas: Suomija palaiko nuolatinį nacionalinį ES reikalų koordinavimo modelį, kuris veikia krizių ar ekstremalių situacijų metu. Siekiama, jog sprendimų priėmimas vyktų greitai ir vieningai, naudojami ES krizių valdymo įrankiai: atsako į krizes (IPCR) ar Sąjungos civilinės saugos (UCPM) mechanizmai, ES hibridinių priemonių rinkinys (*EU Hybrid Toolbox*), stiprinamas bendras ES atsparumas, ypač saugumo, ekonomikos ir energetikos srityse;
- b) tarptautinė veikla ir užsienio politika: siekiama palaikyti patikimus diplomatinės ryšius, skatinti stabilumą ir dalyvauti sprendžiant tarptautines krizes. Palaikoma nuolatinė saugumo politikos analizė, dialogas su partneriais ir regioninis bendradarbiavimas. Esant poreikiui, teikiama humanitarinė pagalba ir dalyvaujama tarptautinėse gelbėjimo operacijose;
- c) piliečių apsauga užsienyje: Suomija turi būti pasirengusi teikti konsulinę pagalbą, prireikus organizuoti piliečių evakuaciją, užtikrinti jų saugumą krizėse ir ekstremaliuose situacijose. Tai apima nuolatinį bendradarbiavimą su ES ir regioniniais partneriais, dalyvavimą bendruose evakuacijos ir pagalbos mechanizmuose, funkcionuojančias budėjimo ir signalizacijos, komunikacijos sistemas, operatyvų ryšį su atstovybėmis;
- d) tarptautinė prekyba ir ekonominiai ryšiai: siekiama užtikrinti, kad eksporto, importo ir kritinių tiekimo grandinių veikimas išliktų stabilus net sutrikimų metu. Tai pasiekama aktyviai dalyvaujant ES prekybos politikoje, diversifikuojant rinkas ir žaliavų šaltinius, plėtojant strategines partnerystes dėl kritinių žaliavų bei palaikant pasirengimą įvairioms prekybos ir logistikos krizėms. Suomijos atstovybės užsienyje teikia situacinę informaciją apie galimus

sutrikimus, o muitinė ir avarinio aprūpinimo institucijos užtikrina, kad prekių srautai ir reguliavimas išliktų funkcionuojantys visomis aplinkybėmis.

3. Trečiasis strateginių uždavinių blokas – **gynybos pajėgumai**.

Pagrindinė už šį uždavinių bloką atsakinga institucija – Gynybos ministerija. Siekiama užtikrinti, kad Suomija galėtų atgrasyti nuo karinės agresijos ir kartu su NATO sąjungininkais apginti šalį, prireikus veikdama visose operacinėse aplinkose. Gynybos pajėgumai remiasi ne tik kariuomenės, bet ir visos visuomenės indėliu į totalinę gynybą, šauktinių sistema ir tvirta valia gintis. Gynybos pajėgumų veikimas suskirstytas į dvi pagrindines kryptis:

- a) Suomijos karinė gynyba: Suomija palaiko nuolatinę parengtą ginkluotos agresijos ar hibridinių grėsmių atvejui, siekdama apsaugoti gyventojus, valstybės valdymo tęstinumą ir teritorinį vientisumą. Karinė gynyba grindžiama nacionaliniais pajėgumais ir NATO kolektyvinio atgrasymo sistema, apimančia operacinį planavimą, jungtines pratybas ir bendrą vadovavimo struktūrą. Valstybė užtikrina, kad ištekliai, personalas, infrastruktūra ir mobilizacija atitiktų tiek Suomijos, tiek Aljanso poreikius. Šioje sistemoje svarbūs ir kiti nacionaliniai veikėjai – pasienio apsauga, civilinis sektorius, gynybos pramonė ir tarptautiniai partneriai;
- b) totalinės gynybos koordinavimas (*Coordination of total defence*): visos karinės ir civilinės institucijos yra sujungiamos, kad šalyje būtų užtikrintos visos kariuomenei būtinos veikimo sąlygos ir gyvybiškai svarbios visuomenės funkcijos. Tikslas – pasirengti rimčiausioms grėsmėms, koordinuoti sektorių vaidmenis ir optimaliai paskirstyti išteklius taikos, krizių ir karo metu. Totalinė gynyba derinama su NATO kolektyvine gynyba ir apima infrastruktūros, logistikos, sveikatos apsaugos, teisinio reguliavimo, žvalgybos ir situacinio vaizdo integravimą. Ši sistema nuolat tikrinama ir tobulinama bendrose pratybose, remiantis realistiška grėsmių analize.

4. Ketvirtasis strateginių uždavinių blokas – **vidaus saugumas**.

Už šį uždavinių bloką pagrindinę atsakomybę prisiima Vidaus reikalų ministerija, glaudžiai bendradarbiaudama su Teisingumo ministerija, Pasienio apsauga, Policija, Muitine, Žvalgybos tarnyba ir kitomis institucijomis. Vidaus saugumas reiškia valstybės gebėjimą užkirsti kelią nusikalstamoms veikoms, nelaimėms, krizėms, hibridinėms grėsmėms bei aplinkos pavojams ir valdyti jų padarinius, taip užtikrinant, kad žmonės galėtų gyventi saugiai ir nevaržomi baimės. Vidaus saugumo užtikrinimui išsikelti šie pagrindiniai uždaviniai:

- a) teisės sistemos veikimo užtikrinimas: siekiama išlaikyti nepriklausomą ir veikiančią teisinę sistemą, gebančią veikti ir krizių metu, užtikrinti teismų veiklos, baudiamojo persekiojimo, ikiteisminio tyrimo, bausmių vykdymo, teisinės pagalbos tęstinumą. Tai įgyvendinama palaikant kritines informacines sistemas ir patalpų saugumą, stiprinant teisėsaugos ir teismų žmogiškuosius išteklius, užtikrinant pasirengimą dirbti budėjimo režimu ir taikyti pagreitintas bylų nagrinėjimo ir kitų sprendimų priėmimo procedūras (*accelerated operations*) krizių metu, gerinant vertimo paslaugų prieinamumą, taip pat stiprinant laisvės atėmimo vietų saugumą ir jų pasirengimą įgyvendinti ES ir JT sankcijų režimus;
- b) rinkimų rengimas ir demokratijos apsaugos užtikrinimas: išsaugomas rinkimų sistemos reguliarumas ir patikimumas, užtikrinama informacinės erdvės apsauga ir rinkimų administravimo tęstinumas. Tai apima rinkimų organizavimo, balsavimo medžiagos ir kritinių informacinių sistemų saugumą. Rengiantis rinkimams atliekami rizikų vertinimai, scenarijų planavimas, vykdomi mokymai rinkimų pareigūnams ir politinėms partijoms, palaikoma budėjimo ir reagavimo sistema, pasitelkiamos tarpžinybinės rinkimų skaidrumą užtikrinančios grupės. Taip pat saugomi piliečių dalyvavimo kanalai, demokratijos e. paslaugos;
- c) viešosios tvarkos ir saugumo palaikymas: policija užtikrina greitą reagavimą, viešosios tvarkos palaikymą, pasirengimą krizėms ir koordinavimą su kitomis tarnybomis, ypač hibridinių incidentų ar masinių sutrikimų metu;

- d) nusikalstamumo, keliančio grėsmę visuomenės tvarkai, prevencija ir kontrolė: Policija, Muitinė ir Pasienio apsauga, bendradarbiaudamos su saugumo ir žvalgybos tarnybomis, užtikrina ankstyvą grėsmių identifikavimą ir reagavimą. Siekiama užkirsti kelią organizuotam nusikalstamumui, terorizmui, hibridinio poveikio veiksams, sabotazui, ekstremizmui ar radikalizacijai stiprinant prevencines priemones, rizikų analizę ir tarpinstitucinę keitimąsi informacija;
- e) valstybės sienų apsauga: apsaugota valstybės siena, valdomi migracijos srautai, užkertamas kelias kryžminiam nusikalstamumui ir hibridinėms operacijoms. Veikimas grindžiamas Europos integruoto sienų valdymo modeliu (EIBM), naudojant išmanias sienos kontrolės technologijas, tokias kaip rizikos vertinimu paremta kontrolė, techninė ir radiotechninė stebėseną, bepiločių sistemų stebėjimo ir neutralizavimo pajėgumai, pasienio stebėjimo orlaiviai, daugiafunkciai sraigtasparniai, pakrančių patruliniai laivai ir rytų sienos barjerinės tvoros;
- f) krovinių judėjimo sauga ir tiekimo grandinių apsauga: krovinių logistikos grandinėse užtikrinimas rizikų vertinimas ir kontrolė, užkertamas kelias pavojingų ar draudžiamų prekių patekimui į šalį;
- g) civilinės visuomenės apsauga: išplėtotą civilinę saugą, užtikrinanti gyventojų apsaugą nelaimių, karinių grėsmių, incidentų ar stichinių įvykių metu, įskaitant priedangas, perspėjimo sistemas, evakuaciją ir gyventojų informavimą;
- h) jūrų paieškos ir gelbėjimo pajėgumų užtikrinimas: užtikrinama nuolatinė jūrų paieškos ir gelbėjimo parengtis, pasitelkiant pasienio ir pakrančių apsaugą. Veikla organizuojama dviejuose regionuose – Vakarų Suomijoje ir Suomijos įlankoje – kuriems vadovauja Pakrančių apsaugos apygardų vadai, glaudžiai bendradarbiaujant su kaimyninėmis šalimis pagal galiojančią Tarptautinę jūrų paieškos ir gelbėjimo konvenciją ir praktinio bendradarbiavimo protokolus;
- i) krizių reagavimo ir gelbėjimo grandinės: operatyvi, efektyvi ir vienodai visoje šalyje veikianti skubiosios pagalbos skambučių centrų veikla, greitas informacijos perdavimas tarnyboms ir koordinuotas reagavimas į incidentus. Veikimas grindžiamas regioninių gelbėjimo centrų koordinavimu, bendromis procedūromis, rezerviniais ryšių sprendimais ir nuolatine sąveika tarp policijos, gelbėjimo, sveikatos, savivaldybių ir kitų tarnybų;
- j) migracijos valdymas: užtikrinami saugūs, teisėti ir atsparūs migracijos procesai, aiškiai paskirstant institucijų vaidmenis ir pasitelkiant ES mechanizmus. Stiprinamas pasirengimas didelio masto ar dirbtinai sukeltoms migracijos bangoms, užtikrinant priėmimo sistemos pajėgumus, pasienio ir prieglobsčio procedūrų veikimą, rezervines apgyvendinimo vietas, kritinių informacinių sistemų patikimumą ir koordinuotą veikimą tarp institucijų. Integracijos procese palaikomas prieglobsčio gavėjų saugumas, socialinės paslaugos ir savivaldybių gebėjimas valdyti gyventojų prieaugį;
- k) aplinkosauginių, biologinių, cheminių ir radiacinių grėsmių prevencija: vykdoma griežta reguliavimą, nuolatinę stebėseną ir užtikrinant specializuotą institucijų parengtį, tarptautinį bendradarbiavimą, užkertamas kelias aplinkos taršai, ekstremaliems reiškiniams, zoonozėms, pandemijoms, radiacinėms ir cheminėms avarijoms.

5. Penktasis strateginių uždavinių blokas – **ekonomika, infrastruktūra ir tiekimo saugumas.**

Šio bloko paskirtis – užtikrinti, kad Suomijos ekonomika, kritinė infrastruktūra ir tiekimo sistemos veiktų bet kokiomis aplinkybėmis, suteikdamos finansinius, materialinius, technologinius ir žmogiškuosius išteklius visų gyvybiškai svarbių funkcijų veikimui. Veikimas grindžiamas valstybės reguliavimo, verslo pasirengimo ir tarptautinio bendradarbiavimo deriniu. Koordinavimą vykdo Finansų, Ekonomikos, Užimtumo, Transporto, Ryšių ir vidaus reikalų, Socialinės apsaugos ir sveikatos, Žemės ūkio ir miškininkystės ministerijos bei Nacionalinė avarinio tiekimo organizacija (NESO), kuri kartu su verslo, valdžios institucijų ir kitų kritinių organizacijų atstovais sudaro sektorių, grupių ir komitetų bendradarbiavimo struktūrą, apimančią pagrindines tiekimo grandines. Siekiama užtikrinti:

- a) valstybės finansinį atsparumą ir mokumą: stiprinama viešųjų finansų bazė, palaikomas subalansuotas biudžetas ir užtikrinamas valstybės mokumas, kad krizėse būtų galima skolintis palankiomis sąlygomis. Apsaugomi kritinių finansinių paslaugų komponentai – mokėjimų sistemos, bankai, skolos valdymas, mokesčių administravimas, sukuriant atsargines sistemas („avariniai bankai“, alternatyvūs mokėjimų kanalai). Stiprinama finansų priežiūra ir viešojo sektoriaus IT platformų tęstinumas;
- b) kritinės infrastruktūros apsaugą ir veikimą: energijos tiekimas apsaugomas rezervais, privalomomis kuro atsargomis ir valstybine kontrolės dalimi elektros, dujų ir suskystintų gamtinių dujų infrastruktūroje. Modernizuojami elektros tinklai (kabeliai po žeme, automatizacija, keli alternatyvūs tiekimo maršrutai), stiprinami remonto pajėgumai, pasirengta veikti audrų, kibernetinių atakų ir perkrovos metu. Ryšių tinklams ir skaitmeninėms paslaugoms taikoma apsauga: rezerviniai duomenų srautai, kibernetinio saugumo priemonės ir operatorių teisiniai įpareigojimai. Vandens tiekimas, nuotekų sistemos ir atliekų tvarkymas laikomi itin jautriais sektoriais, todėl planuojamas jų veikimo tęstinumas, taršos incidentų valdymo pajėgumai ir aplinkos monitoringas. Meteorologijos ir jūrų stebėjimo paslaugos organizuojamos su atsarginiais sprendimais ir integruojamos į tarptautines duomenų sistemas;
- c) logistiką, transportą ir tarptautinius srautus: transporto sektoriui nustatomi teisiniai pasirengimo įpareigojimai (*statutory preparedness obligations*), o operatoriai, kuriems jie netaikomi, privalo patys užtikrinti veiklos tęstinumą kitomis priemonėmis. Pasirengimas vykdomas glaudžiai bendradarbiaujant viešajam ir privačiam sektoriams. Užtikrinamos pakankamos jūrų transporto jungtys ir jų veikimas žiemą, o prireikus valstybė gali suteikti draudimo garantijas jūriniam transportui, kai komerciniai garantai nebepasiekiami. Pasirengimas integruojamas į ES, NATO ir kitų tarptautinių transporto forumų reguliavimo ir bendradarbiavimo procesus;
- d) maisto, vandens, kasdienių prekių ir medicinos tiekimo saugumą: užtikrinamas nenutrūkstamas maisto tiekimas, palaikant pirminę žemės ūkio gamybą, pašarų ir maisto pramonę, logistiką, prekybą bei importo ir eksporto srautus. Užtikrinamas kritinių žaliavų ir gamybos priemonių prieinamumas, avarinis sandėliavimas, darbo jėgos prieinamumas ir klimato kaitai atspari gamyba. Kasdienių prekių tiekimas grindžiamas veikiančiomis rinkomis, energetikos, vandens, ryšių ir mokėjimų sistemų patikimumu, o trūkumo atvejais koordinuojamas produktų paskirstymas. Savivaldybės ir gerovės regionai turi užtikrinti maitinimo paslaugų, už kurias jie atsako, tęstinumą;
- e) technologijų, inovacijų ir kompetencijų bazę: investuojama į mokslinius tyrimus ir inovacijas, kurie užtikrina ekonomikos atsparumą ir tiekimo saugumą; akcentuojamas kritinis technologinis pasirengimas – kibernetinio saugumo, pramonės procesų, energetikos technologijų ir IT infrastruktūros atsparumas bei strateginių technologijų ir jų tiekimo grandinių patikimumas;
- f) statybos pajėgumus ir išteklius: siekiama, kad ekstremaliomis sąlygomis būtų prieinami statybos pajėgumai ir medžiagos, pirmiausia nukreipiant juos į gynybai ir visuomenės apsaugai būtinas statybas. Parengtis grindžiama iš anksto sudarytomis gynybos statybų sutartimis ir medžiagų rezervavimo susitarimais, o krizėse gali būti taikomas statybos reguliavimas, leidžiant tęsti ar pradėti tik esminius projektus;
- g) tinkamas būsto sąlygas: siekiama, kad būsto fondas išliktų saugus, o gyventojams būtų suteikiamas reikalingas apgyvendinimas krizių, sutrikimų metu. Savivaldybės planuoja ekstremalaus apgyvendinimo sprendimus, o būsto sektoriaus veikėjai privalo palaikyti paslaugų tęstinumą;
- h) potvynių ir sausros rizikos valdymą ir užtvankų saugumą: nuolat stebimi ir mažinami potvynių ir sausros keliami pavojai. Užtikrinama užtvankų ir kitų hidraulinių statinių priežiūra ir saugumas, kad kritinės vandens infrastruktūros veikimas būtų užtikrintas net ekstremalių hidrometeorologinių sąlygų atvejais;

- i) darbo jėgos prieinamumą: siekiama, kad kritiniu metu šalyje būtų pakankama ir kvalifikuota darbo jėga svarbiausioms paslaugoms ir pramonės šakoms, palaikant darbo rinkos funkcionalumą ir darbuotojų mobilumą;
- j) kosmoso paslaugų (palydovinių, navigacijos, ryšių) prieinamumą: Suomija stiprina nacionalinius pajėgumus apdorojant palydovų signalus ir eksploatuojant antžeminę infrastruktūrą, tarptautinį bendradarbiavimą šioje srityje, pasinaudojant valstybės unikalia padėtimi šiauriniame Arkties regione.

6. Šeštasis strateginių uždavinių blokas – **gyventojų funkcinis pajėgumas ir paslaugos.**

Šio uždavinių bloko esmė – užtikrinti, kad gyventojai išliktų funkcionalūs, sveiki ir pajėgūs veikti net sutrikimų ar krizių metu, o pagrindinės viešosios paslaugos išliktų prieinamos ir tęstinės visomis aplinkybėmis. Funkcinis pajėgumas apima ne tik fizinę ir psichikos sveikatą, bet ir socialinę gerovę, galimybę gauti būtinąsias paslaugas bei užsitikrinti pajamų stabilumą. Atsakomybę prisiima Socialinių reikalų ir sveikatos bei Mokslo ir kultūros ministerijos. Uždaviniai šiame bloke apima:

- a) socialinės apsaugos ir pajamų saugumo užtikrinimą: siekiama garantuoti, kad žmonės visomis aplinkybėmis gautų jiems priklausančias išmokas ir paramą pasirengiant bet kokiems išmokų mokėjimo sutrikimams;
- b) prieigą prie sveikatos ir socialinės gerovės paslaugų: siekiama išlaikyti būtinąsias sveikatos ir socialines paslaugas visoje šalyje ir bet kokiomis sąlygomis. Įgyvendinama didinant sveikatos priežiūros tinklo atsparumą, skubios medicinos pagalbos ir ligoninių pajėgumus, užtikrinant kritinių išteklių (vaistų, apsaugos priemonių) tiekimą;
- c) švietimo, mokymo ir tyrimų tęstinumą: siekiama palaikyti švietimo sistemos funkcionavimą ir kompetencijų ugdymą, kurie lemia visuomenės atsparumą ir ekonominę raidą. Įgyvendinama kuriant nuotolinio, hibridinio ir tradicinio mokymo rezervinius sprendimus, mokslinių tyrimų infrastruktūros apsaugą, priemonės personalo trūkumui mažinti.

7. Septintasis strateginių uždavinių blokas – **psichologinis atsparumas.**

Psichologinis atsparumas – tai visuomenės gebėjimas išlaikyti kryptingumą, vidinę pusiausvyrą ir veikimo pajėgumą, nepaisant sutrikimų, grėsmių ar krizių. Tai ne tik emocinė ar psichikos sveikata: į psichologinį atsparumą įtraukiama kultūrinė tapatybė, bendruomeniškumas, socialinis įsitraukimas, traumas po krizių ir gyventojų pasitikėjimas institucijomis. Šis blokas remiasi prielaida, kad stipri visuomenė gali atsitiesti ir veikti net tada, kai pažeidžiamos kitos gyvybinės funkcijos. Psichologinį atsparumą užtikrina įvairios institucijos – nuo Kultūros ir Švietimo ministerijų iki jaunimo organizacijų, religinių bendruomenių ir savanorių tinklų. Šiame bloke išskirti strateginiai uždaviniai:

- a) kultūros paslaugų palaikymas ir kultūros paveldo apsauga: siekiama saugoti kultūrinę tapatybę ir užtikrinti kultūros paslaugų tęstinumą. Įgyvendinama per kultūros institucijų pasirengimo planus, kultūros paveldo apsaugą krizių ir karo metu, informacijos ir skaitmenizacijos priemonės, įgalinančias paslaugų prieinamumą ir sutrikus tradiciniams kanalams;
- b) religinės veiklos sąlygų palaikymas: siekiama užtikrinti, kad religinės bendruomenės galėtų veikti visomis sąlygomis, nes jos teikia psichologinę paramą ir socialinį stabilumą. Įgyvendinama per religinės veiklos erdvių apsaugą, bendruomenių pajėgumo stiprinimą, rezervinius veiklos modelius ekstremalioms situacijoms;
- c) jaunimo veiklos ir sporto organizacijų tęstinumas: būtina palaikyti jaunimo užimtumą, socialinį ryšį ir sveikatą. Užtikrinamas jaunimo centrų ir neformalaus ugdymo tęstinumas, sporto infrastruktūros ir veiklų pritaikymas sutrikimams, teikiama parama nevyriausybinėms organizacijoms, dirbančioms su jaunimu;
- d) efektyvi ir patikima komunikacija: siekiama sumažinti paniką, dezinformaciją ir stiprinti gyventojų pasitikėjimą valdžia, ypač krizių metu. Įgyvendinama per nuoseklų informacinės aplinkos stebėjimą, strateginę komunikaciją ir greitą grėsmių paaiškinimą, kovos su dezinformacija priemonės ir visuomenės atsparumo ugdymą;

- e) socialinės atskirties ir nelygybės mažinimas: siekiama sumažinti vienišumo, skurdo ir marginalizacijos rizikas, kurios silpnina visuomenės atsparumą. Įgyvendinamos prevencinės socialinės programos, teikiama tikslinė parama pažeidžiamoms grupėms, rūpinamasi tarpsektorinio bendradarbiavimo užtikrinimu;
- f) savanoriškos veiklos skatinimas: remiamas visuomenės gebėjimas veikti kartu, savarankiškai ir solidariai. Sudaromos visapusiškos sąlygos savanorystei, savanoriai rengiami ir integruojami į krizių valdymo modelius, skatinamas tarptautinis savanorių tinklų bendradarbiavimas.

Apžvelgiant naujausius strateginius dokumentus, susijusius su visapusiško saugumo modeliu Suomijoje, pastebėtina, kad svarbiausias šiuo metu rengiamas dokumentas yra 2026 m. nacionalinis rizikos vertinimas (*Kansallinen riskiarvio 2026*). Jo rengimas vyksta 2025–2026 metais, o galutinio proceso terminas numatytas 2026 m. spalio 31 d.

Apibendrinimas

Suomijos visapusiško saugumo modelio vertinimui pravarti pasirodė Lauri Jauhiainen ir Sarah Schiffing mokslinė publikacija „Comparing the resilience objectives of Finnish comprehensive security model and the NATO baseline requirements for resilience“¹⁹, publikuotame *Journal of Military Studies* 2025 m. Šioje publikacijoje pristatomas tyrimas, kuriuo analizuota Suomijos visapusiško saugumo modelio sąsaja su NATO NBR reikalavimais.

Pagrindinis autorių tyrimo klausimas – kokių mastu Suomijos visapusiško saugumo modelis apima septynis NATO bazinius atsparumo reikalavimus (NBR) ir kokiems visuomenės veikėjams tenka atsakomybė už jų įgyvendinimą. Tyrime sukurama analitinė sistema, jungianti septynis NATO reikalavimus su trimis veikėjų lygmenimis: valstybės institucijomis, privačiu ir nevyriausybinio sektoriumi bei atskirais piliečiais. Empirinę bazę sudaro naujausi Suomijos vyriausybės dokumentai ir ekspertų interviu.

Autoriai išskiria Suomijos ir NATO požiūrių konceptualų skirtumą. Suomijos modelyje atsparumas pirmiausia įgyvendinamas per bendradarbiavimu grindžiamą pasirengimą, kuriame dalyvauja valstybės ir vietos valdžios institucijos, nevyriausybinių organizacijų, verslas ir piliečiai. Tuo tarpu NATO atsparumą traktuoja kaip nacionalinę atsakomybę ir nustato minimalius nacionalinio pasirengimo kriterijus.

Jauhiainen ir Schiffing tyrimo rezultatai rodo, kad Suomijos Visapusiško saugumo modelis apima visus septynis NATO atsparumo reikalavimus. Be to, Suomijos modelio taikymo sritis yra platesnė už NATO nustatytą minimalią sistemą. Tai leidžia autoriams teigti, kad Suomijos visapusiško saugumo modelis nėra vien NATO reikalavimų įgyvendinimo mechanizmas, bet platesnė nacionalinio atsparumo organizavimo sistema. Vis dėlto, pasak autorių, nustatomas tam tikras funkcijų pasiskirstymo skirtumas. Du NATO reikalavimai – gebėjimas valdyti didelio masto gyventojų judėjimą ir atsparios civilinio transporto sistemos – nėra taip pat aiškiai priskirti piliečių lygmeniui. Autoriai šio neatitikimo nelaiko reikšmingu trūkumu, nes šių funkcijų įgyvendinimas pirmiausia priklauso nuo institucinių ir organizacinių struktūrų.

Apibendrinant esamų mokslinių tyrimų apie Suomijos saugumo ir atsparumo architektūrą duomenis, pastebėtina, kad Suomijos modelis yra sistemiškas, grindžiamas visos visuomenės įtraukimu į saugumo funkcijų palaikymą. Kaip pastebėjo Valtonen ir Branders²⁰, šio modelio ištakos siejamos su Suomijos totalinės gynybos tradicija, tačiau po Šaltojo karo jis transformavosi į platesnį civilinės ir karinės parengties valdymo mechanizmą. Esminis modelio principas – visuomenės gyvybiškai svarbių funkcijų apsauga, koordinuojant valstybės institucijų, savivaldybių, verslo, nevyriausybinių organizacijų ir piliečių veiklą. Modelis pasižymi horizontaliu tarpsektoriniu bendradarbiavimu, išankstiniu pasirengimu, informacijos dalijimusi ir nuolatiniu grėsmių vertinimu.

¹⁹ Jauhiainen, L., & Schiffing, S. Comparing the resilience objectives of Finnish comprehensive security model and the NATO baseline requirements for resilience, *Journal of Military Studies*, 2025, Nr. 14(1), p. 33–47.

²⁰ Valtonen, V., & Branders, M. Tracing the Finnish comprehensive security model. *Nordic societal security: Convergence and divergence* (ed. S. Larsson & M. Rhinard), Routledge, 2021, p. 91–108.

Valtonen ir Branders pabrėžia, kad Suomijos modelis yra ne tik konceptuali saugumo samprata, bet ir praktinis valdymo modelis, orientuotas į koordinavimą, pasirengimą bei teisės viršenybę²¹.

Juntunen su bendraautoriais publikacijoje „Comprehensive security: The opportunities and challenges of incorporating environmental threats in security policy“²² išskyrė suomiškojo modelio išskirtinumą – plačią grėsmių sampratą. Pastaroji apima ne tik karines grėsmes, bet ir kibernetinius incidentus, pandemijas, gamtines nelaimes, ekonominius sutrikimus bei kitus kompleksinius ir kaskadinius pavojus. Kartu tyrimai rodo, kad toks platus požiūris kelia įgyvendinimo iššūkių, ypač vertinant ilgalaikes, tarpsektorines ir sunkiai prognozuojamas grėsmes.

Galiausiai, kaip teigia Jauhiainen ir Schiffing²³ tyrę Suomijos modelio atitiktį NBR, šis modelis savo aprėptimi atitinka visus NATO atsparumo bazinius reikalavimus ir kai kuriais aspektais juos viršija. Tai rodo, kad Suomijos modelis nacionalinį atsparumą traktuoja kaip platesnį nei vien infrastruktūros ar valstybės institucijų pasirengimą. Pastarasis yra grindžiamas visos visuomenės gebėjimu pasirengti krizėms, į jas reaguoti ir atkurti gyvybiškai svarbias funkcijas.

Švedija

Švedijos vyriausybės pasiūlymas „Totalförsvaret 2025–2030“ (Proposition 2024/25:34)²⁴ nustato pagrindines šalies karinės ir civilinės gynybos vystymo kryptis 2025–2030 metams. Šiuo dokumentu iš esmės įtvirtinama visuotinės gynybos koncepcija. Pastebėtina, kad dokumentas parengtas pasikeitus Švedijos saugumo aplinkai, ypač dėl Rusijos plataus masto karo prieš Ukrainą ir Švedijos įstojimo į NATO. Visuotinės gynybos esmė, remiantis dokumento tekstu – integruoti nacionalinę gynybą į NATO kolektyvinės gynybos sistemą, kartu stiprinant valstybės ir visuomenės atsparumą krizėms bei galimam karui. Pastebėtina ir tai, kad dokumente siūloma nustatyti bendrą totalinės gynybos tikslą – gebėti ginti Švediją ir jos gyventojus nuo ginkluoto išpuolio, užtikrinti valstybės nepriklausomybę, suverenitetą ir teritorinį vientisumą bei prisidėti prie sąjungininkų gynybos. Totalinė gynyba turi būti vykdoma tiek savarankiškai, tiek kartu su kitomis valstybėmis, šalies teritorijoje ir už jos ribų, laikantis įsipareigojimų NATO. Lyginant tokią tikslo formulę su Suomijos atveju, darytina išvada, kad Švedijos strategija yra kur kas labiau orientuota į specifinį pasirengimą karinėms grėsmėms, o ne tik krizėms bendrąja prasme. Būtent tokią dokumento orientaciją į karines grėsmes iš esmės atskleidžia totalinės gynybos tikslų formulavimas, atskirai išskiriant vienas kitą papildančius karinės bei civilinės gynybos tikslus. Antai karinės gynybos tikslai apima Švedijos teritorijos apsaugą, dalyvavimą NATO kolektyvinėje gynyboje, nacionalinių interesų apsaugą užsienyje, tarptautines taikos palaikymo ir krizės valdymo operacijas bei paramą civilinei visuomenei. Tuo tarpu civilinės gynybos tikslai – užtikrinti svarbiausių visuomenės funkcijų tęstinumą, remti karinę gynybą, apsaugoti civilius gyventojus ir palaikyti visuomenės atsparumą bei pasirengimą ginti valstybę. Būtent civilinė gynyba dokumente suprantama kaip visos visuomenės veikla, apimanti valstybės institucijas, savivaldybes, regionus, verslą, savanoriškas organizacijas ir gyventojus.

Greta dokumente aptariamų karinės gynybos tikslų, karinio ir civilinio sektorių sąveikos, *Totalförsvaret* reikšmingai plėtojama civilinės gynybos koncepcija. Pastaroji grindžiama kritinių visuomenės funkcijų tęstinumu, gyventojų apsauga, atsparumu išoriniam spaudimui ir gebėjimu remti karinę gynybą. Dokumente išskiriamos energetikos, ryšių, finansinių paslaugų, sveikatos apsaugos, maisto ir vandens tiekimo bei kitų strateginių infrastruktūros sričių atsparumo problemos.

²¹ Ten pat.

²² Juntunen, P., Virta, S., & Branders, M. Comprehensive security: The opportunities and challenges of incorporating environmental threats in security policy. *Politics and Governance*, 2021, Nr. 9(4), p. 91–101.

²³ Jauhiainen, L., & Schiffing, S. Comparing the resilience objectives of Finnish comprehensive security model and the NATO baseline requirements for resilience, *Journal of Military Studies*, 2025, Nr. 14(1), p. 33–47.

²⁴ *Totalförsvaret 2025–2030*: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2024/10/prop.-20242534>

Švedijos „Totalförsvaret 2025–2030“ vertinant kariuomenės ir civilių bendradarbiavimo, atsparumo ir pasirengimo grėsmėms kontekste pastebėtina, kad dokumente išskiriamos keturios tarpusavyje susijusios dimensijos: visuomenės pasirengimas, institucinis koordinavimas, logistiniai pajėgumai ir karinės bei civilinės infrastruktūros sąveika.

1. Visuomenės pasirengimas grindžiamas prielaida, kad atsparumas nėra vien valstybės institucijų funkcija. Gyventojai skatinami plėtoti individualų pasirengimą krizėms, gebėjimą apsisaugoti ir veikti sutrikus įprastoms viešosioms paslaugoms. Reikšmingą vaidmenį numatoma skirti informavimui, švietimui, savanoriškoms gynybos organizacijoms ir visuomenės atsparumui kibernetinėms bei informacinėms grėsmėms.

2. Institucinis koordinavimas dokumente suvokiamas kaip esminė totalinės gynybos sąlyga. Numatyta aiškesnė atsakomybės struktūra nuo nacionalinio lygmens iki regionų ir savivaldybių. Ypatingas dėmesys skiriamas civilinių ir karinių institucijų sąveikai: karinės ir civilinės valdžios institucijos turi vykdyti integruotą planavimą ir gebėti savarankiškai priimti sprendimus pagal joms suteiktus įgaliojimus.

3. Logistiniai pajėgumai traktuojami kaip ilgalaikio karinio veikimo pagrindas. Numatyta didinti tiekimo, remonto, medicinos, sandėliavimo ir transportavimo pajėgumus, kartu didinant būtinų išteklių atsargas. Logistika taip pat siejama su gebėjimu priimti ir aprūpinti sąjungininkų pajėgas Švedijos teritorijoje.

4. Karinės ir civilinės infrastruktūros sąveika dokumente suvokiama kaip funkcinė priklausomybė: kariuomenės mobilizacijai, pajėgų judėjimui ir civilinės visuomenės aprūpinimui būtini keliai, geležinkeliai, uostai, oro uostai, energetikos ir skaitmeniniai tinklai. Todėl infrastruktūros planavimas turi būti derinamas su karinės technikos, personalo ir logistikos poreikiais.

Apibendrinant šias keturias dimensijas, pastebėtina, kad formuluojamas visos visuomenės atsparumu grindžiamas totalinės gynybos modelis, kuris iš esmės atitinka NATO bazinius atsparumo reikalavimus²⁵. Šiame modelyje civilinis sektorius nebėra tik paramos karinei gynybai teikėjas. Jo funkcionavimas – gyventojų pasirengimas, institucijų veiklos tęstinumas, logistika ir infrastruktūros atsparumas – tampa būtina karinės gynybos ir kolektyvinės gynybos gebėjimo sąlyga.

Plačiau analizuojant civilinę gynybą ir visuomenės atsparumo stiprinimą, įvardytą *Totalförsvaret*, pastebėtina, kad civilinei gynybai suteikiamas strateginis vaidmuo. Ji turi užtikrinti energetikos, ryšių, transporto, sveikatos apsaugos, maisto ir geriamojo vandens, finansinių paslaugų bei kitų gyvybiškai svarbių funkcijų tęstinumą. Ypač pabrėžiamas gebėjimas remti karines operacijas, įskaitant medicinos, transporto, energijos ir ryšių infrastruktūros užtikrinimą. Dokumente, be kita ko, numatoma stiprinti ekonominį atsparumą: valstybė turi būti pajėgi užtikrinti būtinų prekių ir paslaugų tiekimą, išlaikyti finansinį stabilumą, apsaugoti tiekimo grandines ir prireikus pertvarkyti pramoninę gamybą.

Apžvelgiant civilių pasirengimą paminėtina tai, kad numatoma stiprinti individualų pasirengimą, o gyventojams rekomenduojama būti pasirengusiems savarankiškai išsilaikyti bent vieną savaitę. Kartu akcentuojama civilinės saugos, psichologinės gynybos ir visuomenės pasitikėjimo svarba.

Apibendrinimas

„Totalförsvaret 2025–2030“ žymi Švedijos perėjimą prie visapusiškesnės ir NATO integruotos gynybos sampratos. Pastebėtina, kad pagrindinis dėmesys skiriamas karinių pajėgumų spartesniam atkūrimui ir didinimui, civilinės infrastruktūros atsparumui, visuomenės pasirengimui, ekonominiam saugumui ir gebėjimui veikti kartu su sąjungininkais. Dokumente totalinė gynyba traktuojama ne kaip vien kariuomenės funkcija, bet kaip integruota valstybės ir visuomenės sistema, kurios veiksmingumas priklauso nuo karinių, civilinių, ekonominių, technologinių ir socialinių pajėgumų sąveikos.

²⁵ NATO 2026 Resilience Baseline Requirements: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2026/09/15/2026-resilience-baseline-requirements>

Apžvelgiant naujausias nacionalinio įstatymų leidėjo iniciatyvas plėtojant visuotinės gynybos koncepciją pastebėtina, kad Švedijos parlamento 2024 m. pabaigoje patvirtintas sprendimas „Totalförsvaret 2025–2030“ (Prop. 2024/25:34)²⁶ išlieka pagrindiniu valstybės totalinės gynybos politikos orientyru 2025–2030 metų laikotarpiu. Vienas svarbiausių pokyčių – karinio personalo sistemos stiprinimas, kuris priimtas 2026 m. birželį pagal vyriausybės pasiūlymą „Personalförsörjning av det militära försvaret“ (Prop. 2025/26:279)²⁷. Pastarasis numato platesnės totalinės gynybos prievolės taikymo galimybes. Numatyta pratęsti karo prievolės atlikimo pareigą tam tikromis padidėjusios parengties aplinkybėmis, iki 47 metų išlaikyti karo prievolinkų priskyrimą Švedijos ginkluotųjų pajėgų rezervui ir pakeisti parengties tarnybos trukmės taisyklės. Šie pakeitimai įsigalios nuo 2027 m. sausio 1 d.

Civilinės gynybos personalo sistema taip pat buvo papildyta. 2026 m. liepos mėn. Vyriausybė pateikė pasiūlymą „En modern personalförsörjning av det civila försvaret“ (Prop. 2025/26:302)²⁸. Juo siūloma aiškiau reglamentuoti civilinės gynybos personalo karo paskyrimą, nustatyti reikalavimus tam tikriems subjektams turėti iš anksto suplanuotą ir sukomplektuotą karo meto organizaciją, taip pat išplėsti galimybes identifikuoti asmenis, tinkamus civilinei ar karinei prievolei. Siūlomi pakeitimai taip pat apima civilinės prievolės vykdytojų saugumo patikrą. Jų įsigaliojimas numatytas nuo 2027 m. sausio 1 d.

Kitas reikšmingas 2026 m. pokytis – tiekimo parengties stiprinimas. Liepos 30 d. Švedijos Vyriausybė paskelbė Nacionalinę tiekimo parengties strategiją („Nationell strategi för försörjningsberedskap“)²⁹. Jos tikslas – nustatyti aiškesnę tiekimo parengties politikos kryptį ir viešojo bei privataus sektorių bendradarbiavimo mechanizmus totalinės gynybos sistemoje. Tai rodo didesnę dėmesį ekonominiam atsparumui ir gyvybiškai svarbių prekių bei paslaugų tiekimo tęstinumui.

Strateginiu lygmeniu 2026 m. birželį Švedijos Gynybos komisija („Försvarsberedningen“) pateikė tarpinę ataskaitą „Skärpt läge – aktuell lägesbild i totalförsvaret och omvärlden“³⁰. Joje atnaujintas Švedijos saugumo aplinkos vertinimas ir identifikuoti svarbiausi tarptautinės bei nacionalinės saugumo raidos pokyčiai. Komisijai 2026 m. vasarį buvo suteiktos naujos darbo gairės, todėl jos veikla tampa svarbiu pagrindu būsimam gynybos politikos koregavimui.

Apibendrinant, 2025–2026 metų raida rodo ne „Totalförsvaret 2025–2030“ pakeitimą, bet jo institucinį ir praktinį išplėtimą. Pagrindiniai prioritetai krypta į karinio ir civilinio personalo mobilizacinio potencialo didinimą, tiekimo grandinių atsparumą ir nuolatinį saugumo aplinkos vertinimą. Taigi 2024 m. patvirtintas strateginis pagrindas išlieka, tačiau jo įgyvendinimas palaipsniui konkretinamas teisės aktais, strategijomis ir naujomis planavimo gairėmis. Tai leidžia teigti, kad Švedija nuosekliai laikosi savo strateginio planavimo krypties, laipsniškai įgyvendindama totalinės gynybos viziją. Kaip pastebi Jana Wrangé ir bendraautorai publikacijoje „Resilience through total defence: Towards a shared security culture in the Nordic–Baltic region?“³¹, šalis jau nuo 2015 m. yra atkūrusi totalinės gynybos planavimą, o jos civilinės gynybos raida buvo artimai susijusi su NATO atsparumo darbotvarke.

Suomijos ir Švedijos visuomenės saugumo bei totalinės gynybos strategijų palyginimas

²⁶ Totalförsvaret 2025–2030: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2024/10/prop.-20242534>

²⁷ Personalförsörjning av det militära försvaret:

<https://www.regeringen.se/contentassets/70e054f2ec2f4e89a7c7e6ffcad9b2b/personalforsorjning-av-det-militara-forsvaret-prop.-202526279.pdf>

²⁸ En modern personalförsörjning av det civila försvaret: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2026/07/prop.-202526302>

²⁹ Nationell strategi för försörjningsberedskap: <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2026/07/nationell-strategi-for-forsorjningsberedskap-for-totalforsvarsperioden-20252030/>

³⁰ Skärpt läge – aktuell lägesbild i totalförsvaret och omvärlden: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2026/06/ds-202612/>

³¹ Jana Wrangé, Rikard Bengtsson, Douglas Brommesson, Resilience through total defence: Towards a shared security culture in the Nordic–Baltic region?, *European Journal of International Security*, 2024, Nr. 9(4), p. 511–532.

Suomijos *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia* (2025) ir Švedijos *Totalförsvaret 2025–2030* atspindi Šiaurės Europos valstybių siekį stiprinti visuomenės atsparumą ir nacionalinį pasirengimą pasikeitus Europos saugumo aplinkai. Vis dėlto dokumentų strateginė orientacija skiriasi. Suomijos strategija pirmiausia grindžiama visapusiško saugumo (suom. *kokonaisturvallisuus*) modeliu, o Švedijos dokumentas daugiausia orientuotas į totalinės gynybos – karinės ir civilinės gynybos – pajėgumų plėtrą.

Suomijos strategijos pagrindinis tikslas – sukurti bendrą sistemą, pagal kurią valstybės institucijos, verslas, organizacijos ir piliečiai kartu užtikrintų visuomenės gyvybiškai svarbių funkcijų tęstinumą. Strategijoje greta pasirengimo ypatingas dėmesys skiriamas reagavimui į sutrikimus ir krizes bei visuomenės atsparumui. Tuo tarpu Švedijos *Totalförsvaret* nustato atskirus karinės ir civilinės gynybos tikslus bei ginkluotųjų pajėgų karo organizacijos vystymo kryptis. Dokumento pagrindas – poreikis sparčiai didinti karinį pajėgumą ir kartu stiprinti civilinės visuomenės pasirengimą. Švedijos narystė NATO yra vienas svarbiausių naujos gynybos politikos elementų: totalinė gynyba turi būti pajėgi ne tik ginti Švedijos teritoriją, bet ir prisidėti prie sąjungininkų kolektyvinės gynybos.

Pastebėtina, kad Suomijos modelyje visuomenė yra integrali saugumo sistemos dalis. Strategijoje pabrėžiamas atskirų piliečių, nevyriausybinių organizacijų ir verslo vaidmuo. Visuomenės atsparumas suprantamas kaip gebėjimas ne tik pasirengti grėsmėms, bet ir veiksmingai į jas reaguoti bei atkurti normalų funkcionavimą. Švedijos dokumente civilinė gynyba taip pat apima platų visuomenės veikėjų spektrą. Tačiau didesnis dėmesys skiriamas civilinių pajėgumų sąveikai su karine gynyba. Civilinės struktūros turi užtikrinti gyvybiškai svarbių funkcijų tęstinumą ir sudaryti sąlygas karinei gynybai veikti krizės bei karo sąlygomis.

Analizuojant Suomijos ir Švedijos dokumentus, ryškiausias skirtumas susijęs su karinės gynybos vaidmeniu. Suomijos strategijoje karinis saugumas integruojamas į platesnę visapusiško saugumo sistemą, kurioje NATO ir ES atsparumo politika yra papildomi tarptautiniai koordinavimo lygmenys. Švedijos dokumente NATO narystė turi tiesioginę įtaką ginkluotųjų pajėgų struktūrai. Numatyta stiprinti sąveiką su sąjungininkais, vadovavimo ir logistikos pajėgumus, taip pat plėtoti teritorinės gynybos vienetus. Vyriausybė taip pat numatė reikšmingą papildomą finansavimą karinei gynybai ir spartesnę karo organizacijos vystymą.

Aptariant institucinį įgyvendinimą, pravartu pastebėti, kad Suomijos strategijoje įgyvendinimas grindžiamas strateginėmis užduotimis, paskirstytomis skirtingoms administracinėms sritims. Strategijos įgyvendinimas turi būti nuolat stebimas, o pažanga vertinama kasmetinėmis visuomenės saugumo ataskaitomis ir kitais vertinimais. Švedijos atveju 2024 m. sprendimas buvo konkretinamas vėlesniais vyriausybės sprendimais, skirtais tiek karinės, tiek civilinės gynybos institucijoms. 2024 m. gruodį vyriausybė nustatė bendras totalinės gynybos vystymo sąlygas ir atskiras karinės bei civilinės gynybos vystymo kryptis.

Apibendrinant, abiejų valstybių strategijos grindžiamos panašia prielaida, kad šiuolaikinio saugumo užtikrinimas negali būti apsiribojęs vien ginkluotųjų pajėgų veikla. Tiek Suomija, tiek Švedija pabrėžia civilinių institucijų, ekonomikos, visuomenės ir infrastruktūros atsparumą bei glaudų valstybės ir nevyriausybinių veikėjų bendradarbiavimą. Vis dėlto dokumentuose matomas tam tikrų strateginių akcentų skirtumas: Suomijos modelio centrinė sąvoka yra visapusiškas saugumas ir visuomenės atsparumas, kai saugumo užtikrinimas suprantamas kaip visos visuomenės funkcija. Švedijos modelyje centrinę vietą užima totalinė gynyba, kurios karinė ir civilinė dimensijos vystomos kaip tarpusavyje susijusi sistema, ypač atsižvelgiant į NATO kolektyvinės gynybos išipareigojimus. Todėl Suomijos strategija labiau orientuota į visuomenės funkcionavimo ir atsparumo užtikrinimą įvairių krizių sąlygomis, o Švedijos dokumente ryškiau išreikštas pasirengimas plataus masto karinei grėsmei ir kolektyvinei gynybai.

Prancūzija

Nuo 2009 m. pabaigos veikia Generalinis gynybos ir nacionalinio saugumo sekretoriatas (*Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale*, SGDSN)³², padedantis ministrui pirmininkui vykdyti pareigas gynybos ir nacionalinio saugumo srityse. SGDSN, kaip sekretoriatas, remia sprendimų priėmimo procedūras Gynybos taryboje ir Nacionalinio saugumo taryboje, kurioms pirmininkauja Respublikos prezidentas. SGDSN veikia apima visas šių sektorių sritis, pavyzdžiui, karinį planavimą, atgrasymo politiką, vidaus saugumą, susijusį su nacionaliniu saugumu, ekonomikos ir energetikos saugumą, kovą su terorizmu ir atsako į krizes planavimą.

SGDSN prisidėjo rengiant 2025 m. paskelbtą (pirmą kartą paskelbtą 2022 m. lapkričio mėn.³³) Nacionalinę strateginę apžvalgą³⁴, kurioje kaip 2 strateginis tikslas nurodytas „Vieninga ir atspari Prancūzija: prisidedant prie moralinio valstybės perginklavimo krizių akivaizdoje“.

Iki 2030 m. Prancūzija turi užtikrinti savo atsparumą bet kuriuo metu ir bet kurioje vietoje, tiek metropolijoje, tiek užjūrio teritorijose. Pagrindinis iššūkis bus vienalaikiškai spręsti vietinės krizes, įskaitant pandemijos, organizuoto nusikalstamumo, riaušių ir terorizmo, bet taip pat šalies konkurentų ir priešininkų hibridinius veiksmus nacionalinėje teritorijoje. Tai taip pat pareikalaus pajėgumų prisidėti prie karinių pastangų didelio įsitraukimo už šalies teritorijos ribų atveju (189 punktas).

Veiksmų plane šiam tikslui pasiekti nurodytas valstybės atsparumas ekonominiame gyvenime, ir konkrečiai: gyvybiškai svarbūs valstybei tinklai turi veikti nepertraukiamai, jei būtina, išskiriant prioritetinius. Turi būti užtikrinta nepertraukiama civilinių telekomunikacijų tinklų (skubios pagalbos telefonų), valstybės tinklų (slaptų ir ne), energetikos ir geriamojo vandens tinklų veikla. Taip pat privalo būti užtikrintas sveikatos priežiūros įstaigų, ligoninių, telekomunikacijų operatorių, energetikos sektoriaus, bankininkystės sektoriaus, maisto tiekimo, vandens ir sanitarijos tinklų, transporto ir kt. kibernetinis atsparumas (193 p.).

Kitas žingsnis – užtikrinti kritiškai svarbų tiekimą, nustatant grandinių pažeidžiamumą, išskiriant būtiniausias prekes, nustatant svarbiausias įmones, kurios gali būti greitai mobilizuotos. Taip pat pabrėžiamas kritiškai svarbių tiekimų diversifikavimas (194 p.).

Taip pat pabrėžiama fizinė ir skaitmeninė kritiškai svarbių operatorių ir jų infrastruktūros apsauga ir apskritai įmonių, kurios yra esminės ir svarbios, apsauga (195 p.).

2022 m. Nacionalinėje strateginėje apžvalgoje nurodyti bendrieji tikslai iki 2030 m.:

- tapti balansuojančia galia tarptautinėje aplinkoje iki 2030 m., siekti Europos strateginės autonomijos, taip pat patikimos Europos gynybos, papildančios NATO. Taip pat pabrėžiami veiksmingi daugiašaliai mechanizmai, grindžiami tarptautine teise;
- šis strateginis tikslas turės būti vykdomas yrančios pasaulio tvarkos aplinkoje, ypač dėl karo Ukrainoje. Iki tol vyravęs Prancūzijos ginkluotųjų pajėgų modelis daugiausia buvo numatytas ekspedicinėms operacijoms. Iki 2030 m. modelis turės pasikeisti, kad atsirastų didesnė prevencijos ir įtakos pajėgumai, galimas grįžimas prie intensyvaus tarpvalstybinio konflikto, taip pat turės būti atsižvelgta į priešininkų hibridines strategijas;
- iki 2030 m. Prancūzija turės gebėti apginti metropoliją ir užjūrio teritorijas, taip pat apsaugoti ir įtraukti savo piliečius. Šis tikslas bus grindžiamas patikimu branduoliniu atgrasymu, kurį parems įprastinės ginkluotosios pajėgos. Prie to taip pat prisidės vidaus saugumo pajėgos ir dinamiška nacionalinė atsparumo strategija;
- iki 2030 m. Prancūzija prisidės prie Europos gynybos ir stabilumo Viduržemio jūros regione, ir turės pajėgumų įsitraukti į intensyvų konfliktą, Šalis turės būti viena pagrindinių NATO, ES ir *ad hoc* koalicijų narė;
- iki 2030 m. Prancūzija dalyvaus partnerystėse, teikiančiose saugumą, nuo Užsachario Afrikos iki Arabijos įlankos. Dėl tinkamų paramos bazių šalis galės įsikišti ir teikti paramą, dalyvaudama koalicijose;

³² *Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale* (SGDSN): <https://www.sgdsn.gouv.fr/notre-organisation/decouvrir-le-sgdsn/textes-concernant-le-sgdsn>

³³ *Revue nationale stratégique 2022*: <https://www.sgdsn.gouv.fr/publications/revue-nationale-strategique-2022>

³⁴ *Revue nationale stratégique 2025*: <https://www.sgdsn.gouv.fr/publications/revue-nationale-strategique-2025>

- iki 2030 m. Prancūzija savo įtaka ir su savo partneriais prisidės prie stabilumo užtikrinimo Indijos ir Ramiojo vandenynų regionuose. Šiuose regionuose šalis gins savo suverenumą ir pagarbą tarptautinei teisei;
- iki 2030 m. Prancūzija kartu su savo partneriais užsitikrins veiksmų laisvę bendroje erdvėje (kibernetinėje, kosmose, jūroje ir jūros oro erdvėje), taip pat tiekimo grandinių saugumą. Tam pasiekti buvo nustatyti 10 strateginių tikslų:
- tvirtas ir patikimas branduolinis atgrasymas;
- vieninga ir atspari Prancūzija;
- ekonomika, prisidedanti prie gynybos;
- pirmaklasis kibernetinis atsparumas;
- pavyzdinė euroatlantinės erdvės sąjungininkė;
- Europos strateginės autonomijos varomoji jėga;
- patikima suverenumo partnerė ir patikima saugumo teikėja;
- užtikrinta vertinimo autonomija ir sprendimų priėmimo suverenumas;
- pajėgumai gintis ir veikti hibridinėse srityse;
- veiksmų laisvė ir pajėgumai visose srityse autonomiškai arba koalicijoje vykdyti karines operacijas, įskaitant intensyvias operacijas.

2025 m. liepos 14 d. paskelbtos Nacionalinės strateginės apžvalgos tekste pripažįstami įvykę pokyčiai nuo 2022 m.: pasaulinės saugumo aplinkos pablogėjimas ir konfliktų intensyvėjimas (Ukraina, Vidurio Rytai, Azija, Afrika), beprecedentis tarptautinių grėsmių augimas (terorizmas, organizuotas nusikalstamumas, separatizmas ir pan.) ir iššūkių derinys (klimatas, migracija, energetika, prekyba ir pan.). Dažnai minima Rusija, kuri ypač kelia tiesioginę grėsmę dabar ir artimiausiais metais, įskaitant grėsmę ir pačiam Europos žemyno bei euroatlantinės erdvės stabilumui. Taip pat minimi Iranas ir Kinija. Ypač dėl Rusijos veiksmų tampa akivaizdu, kad žengiamo į naują epochą, kurioje yra didelė grėsmė iki 2030 m. kilti dideliame intensyviame karui Europoje, už Prancūzijos ribų, bet dalyvaujant Prancūzijai ir jos sąjungininkams, ypač europiečiams, ir dėl to šalies teritorijai grės masiniai hibridiniai veiksmai.

Svarbu pasiruošti tokiam scenarijui: Prancūzija ir europiečiai privalo sugebėti apsiginti kur kas veiksmingiau ir atgrasyti tolesnę Rusijos agresiją žemyne. Tam pasiekti privaloma modernizuoti šalies ginkluotąsias pajėgas ir gynybos technologijas bei pramonę. Kai kuriais atvejais tai bus susiję su tikra revoliucija: reikės didinti išlaidas gynybai, persvarstyti ginkluotųjų pajėgų modelį ir sukurti veiksmingą gynybos pramonę. Ypač reikia turėti veiksmingas ir atnaujintas viešųjų pirkimų procedūras, kad būtų skatinami inovacijos ir greitas prisitaikymas.

Šioms pastangoms remti svarbu, kad visa tauta mobilizuotųsi galimoms pasekmėms, kurias toks konfliktas turėtų nacionalinėje teritorijoje. Tam reikės stiprinti Prancūzijos atsparumą, įtraukti piliečius į šalies gynybą ir nacionalinį saugumą, pasitelkiant visa apimančią mobilizaciją ir tikrą gyventojų, ypač jaunimo, moralinį perginklavimą.

Be to, pastarojo meto JAV užsienio politikos prioritetai sukuria netikrumą, į kurį taip pat reikia atsižvelgti. Europa atsidūrė lemiamame savo istorijos taške. Todėl europiečiai privalo priimti didesnę atsakomybę už žemyno saugumą ir pasinaudoti visomis turimomis priemonėmis, kad geriau apsigintų patys ir atgrasytų bet kokią tolesnę agresiją, neatsižvelgiant į tai, kuo pavirstų mūsų partnerystė su JAV ir NATO, kuriai mes esame įsipareigoję. Tam reikia stiprinti NATO europinį ramstį ir dėti pastangas didinti išlaidas gynybos ir nacionalinio saugumo pajėgumams. Reikia siekti „Pagaminta Europoje“ sprendimų, ką remia Prancūzija. Tam, kad Europa būtų labiau suvereni, ji privalo turėti priemonių gaminti pati, plėtoti svarbiausius sektorius ir, jei reikės, remti gynybos pramonės gamintojus.

Siekiai iki 2030 m.:

- iki 2030 m. Prancūzija bus materialiai ir moraliai perginkluota tam, kad kartu savo sąjungininkais ir partneriais užkirstų kelią dideliame intensyviame karui Europos kaimynystėje, bet įsitraukimo atveju jį laimėtų. Kartu reikės tvarkytis su vienalaikiais destabilizuojančiais veiksmais nacionalinėje teritorijoje;

- siekdama politinių sprendimų, Prancūzija gebės išlaikyti galios pusiausvyrą su strateginiais konkurentais ir savo partneriais. Šalis bus atspari ir pati spręs savo likimą. Jos ekonomika turės prisidėti prie strateginio suverenumo. Šalis turės gebėti veikti ir atsakyti į visas grėsmes;
- ilguoju laikotarpiu (iki 2050 m.) Prancūzija išliks savo likimo šeimininkė, gindama savo interesus ir visuomenės modelį pasaulyje. Prie to prisideda Prancūzijos ir Europos mokslo ir technologijų pažanga. Kalbant plačiau, Prancūzija prisideda prie savo partnerių saugumo ir gina visuotinius principus bei tarptautinę teisę;
- be to, valstybė ir tauta prisitaiko tam, kad turėtų visas reikiamas priemones didėjančių rizikų ir grėsmių akivaizdoje, įskaitant susijusias su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu, taip pat savo priešininkų hibridinėmis strategijomis. Šalis įgyvendina visapusišką nacionalinės gynybos ir saugumo modelį, į kurį įtraukiami visi viešieji, privatūs ir pilietinės visuomenės veikėjai;
- tuo pačiu metu stiprinamas europinis NATO ramstis. Europiečiai pasitelkia priemones, stiprinančias Europos strateginę autonomiją, jos prioritetus ir atsakomybę žemyno gynybai. Nustatyti šie 4 strateginiai prioritetai:
 - 1) apsaugoti ir apginti metropoliją ir užjūrio teritorijas, jų gyventojus ir piliečius, pasitelkiant:
 - nepriklausomą ir patikimą branduolinį atgrasymą, kurį paremtų įprastinės ginkluotosios pajėgos;
 - gynybos laikyseną, pritaikytą grėsmėms ir įtraukiančią vidaus saugumo pajėgas, teikiančią nuolatinę žmonių, turto, išteklių ir aplinkos apsaugą nuo plataus spektro priešiško veiksmų, gebančių atsikirsti priešininkams;
 - ekonomikos, technologijų, mokslo ir pramonės saugumą, įskaitant europinį, sustiprintą supaprastintais finansiniais įrankiais ir programomis;
 - visos visuomenės, vieningos, atsparios ir dalyvaujančios gynyboje, mobilizaciją;
 - 2) prisidėti prie Europos gynybos, įskaitant branduolinį atgrasymą. Turėti pajėgumų įsitraukti į intensyvų konfliktą. Šalis gali veikti kaip viena pagrindinių NATO, ES arba *ad hoc* koalicijos šalių didelio karo atveju. Prancūzija ypač prisideda prie rytų kaimynystės, skatindama Ukrainos, Moldovos ir kitų šalių kandidačių integracijos procesus ir plėtodama ambicingą darbotvarkę su pietų Viduržemio jūros regiono šalimis;
 - 3) įsitraukti užtikrinant savo saugumą ir ginant savo ir kitų sąjungininkų interesus, per atnaujintas partnerystes, regione nuo Gvinėjos įlankos iki Indijos vandenyno;
 - 4) prisidėti prie Indijos ir Ramiojo vandenynų regionų stabilumo sustiprinant buvimą užjūrio teritorijose, pasitelkiant dislokavimo operacijas iš metropolinės Prancūzijos ir jos partnerių. Tam reikia turėti išplėtotą paramos tinklą.

Visomis aplinkybėmis ir visose srityse Respublikos prezidentui tenka didžiausia atsakomybė nuolat vertinti Prancūzijos interesų pobūdį ir bet kokias grėsmes jiems.

2022 m. Nacionalinėje strateginėje apžvalgoje išvardyti, strateginiai tikslai 2025 m. tekste šiek tiek pakeisti ir papildyti. Jų nustatyta 11:

- tvirtas ir patikimas branduolinis atgrasymas;
- vieninga ir atspari Prancūzija: prisidėti prie tautos moralinio perginklavimo tvarkantis su krizėmis;
- ekonomika, pasirengusi karui;
- pirmaklasis kibernetinis atsparumas;
- Prancūzija kaip patikima euroatlantinės erdvės sąjungininkė;
- Prancūzija kaip Europos strateginės autonomijos varomoji jėga;
- Prancūzija kaip patikima suverenumo partnerė ir patikima saugumo teikėja;
- užtikrinta vertinimo autonomija ir sprendimų priėmimo suverenumas;
- pajėgumai veikti hibridinėse srityse;
- pajėgumai pasiekti lemiamų rezultatų karinėse operacijose;
- mokslo ir technologijų pasiekimai remiant Prancūzijos ir Europos suverenumą.

Pažymėtina, kad 2025 m. Nacionalinė strateginė apžvalga paskelbta dar iki prasidedant Hormuzo sąsiaurio krizei. 2026 m. rugsėjo 18 d. pasakytoje svarbioje kalboje parlamentinių partijų

vadovams ir kandidatams į prezidentus Prancūzijos prezidentas Emmanuelis Macronas pabrėžė vis intensyvėjančias Rusijos hibridines atakas Europoje, Vidurio Rytų krizę, susijusią su energijos išteklių tiekimu, ir veiksmus dėl energijos išteklių tiekimo pertrūkių bei kuro kainų. Be kita ko, kalboje buvo paminėta, jog vidaus reikalų ministras paprašė, kad vyriausybė parengtų kritiškai svarbios infrastruktūros apsaugos nuo dronų ir kibernetinių atakų planą, taip pat pasirūpintų apsaugą tų vietų, kuriose yra gynybos pramonės ir technologijų objektai³⁵.

Be to, 2024 m. spalio mėn. vyriausybė parengė Įstatymo dėl kritiškai svarbios infrastruktūros atsparumo ir kibernetinio saugumo stiprinimo projektą, kuris jau beveik dvejus metus svarstomas parlamente³⁶.

Apibendrinimas

Apibendrinus Prancūzijos nacionalinio atsparumo politiką pastebėtina, kad pastaroji grindžiama integruotu gynybos, nacionalinio saugumo ir visuomenės pasirengimo modeliu. Jo koordinavime svarbus vaidmuo tenka Generaliniam gynybos ir nacionalinio saugumo sekretoriatui (SGDSN). 2022 ir 2025 m. Nacionalinėse strateginėse apžvalgose atsparumas įtvirtinamas kaip viena iš esminių valstybės saugumo ir gynybos politikos krypčių, atsižvelgiant į blogėjančią tarptautinę saugumo aplinką, Rusijos agresiją, hibridines grėsmes, kibernetines atakas, terorizmą, organizuotą nusikalstamumą, klimato kaitą, migraciją ir tiekimo grandinių pažeidžiamumą.

Vertinant naujausią strateginę apžvalgą, pastebėtina, kad šalis iki 2030 m. siekia sustiprinti gebėjimą vienu metu reaguoti į išorines ir vidines krizes, apsaugoti metropoliją bei užjūrio teritorijas ir išlaikyti veiksmų laisvę nacionaliniu bei tarptautiniu mastu. Ypatingas dėmesys skiriamas kritinės infrastruktūros ir gyvybiškai svarbių tinklų – energetikos, telekomunikacijų, vandens tiekimo, sveikatos, transporto, bankininkystės ir maisto tiekimo – veiklos tęstinumui bei kibernetiniam atsparumui. Taip pat numatoma diversifikuoti kritinės tiekimo grandinės, stiprinti strateginių įmonių ir infrastruktūros fizinę bei skaitmeninę apsaugą.

Strategijos esmę sudaro visos valstybės ir visuomenės mobilizacija: į gynybą ir atsparumo stiprinimą įtraukiami viešasis ir privatusis sektoriai, piliečiai, mokslo ir technologijų institucijos. Kartu siekiama stiprinti gynybos pramonę, ekonominį ir technologinį suverenumą, Europos strateginę autonomiją bei NATO europinį ramstį. Taigi Prancūzija pereina nuo daugiausia reaktyvaus atsako prie proaktyvaus, visapusiško ir ilgalaikio nacionalinio atsparumo modelio, orientuoto į pasirengimą kompleksinėms ir tarpusavyje susijusioms krizėms.

Slovėnija

2026 m. sausio 8 d. buvo surengta konsultacija dėl rengiamos Slovėnijos atsparumo strategijos iki 2030 m. Dalyvavo Slovėnijos euroatlantinės tarybos nariai, mokslininkai ir Gynybos ministerijos atstovai. Konsultacijos tikslas – įtraukti visuomenės atstovus ir specialistus į strategijos rengimą. Buvo pabrėžta, kad šalis jau demonstruoja aukšto lygio atsparumą. Nuo 1991 m. Slovėnijai pavyko išsaugoti gerai veikiančias sistemas, kurios ypač svarbios šiuolaikinėje aplinkoje. Ypatingas dėmesys skirtas rasti pusiausvyrą tarp ekonominės veiklos ir optimizavimo, nes per didelis optimizavimas ilguoju laikotarpiu gali padidinti socialinį pažeidžiamumą. Taip pat buvo skirta dėmesio šalies visuomenei kaip svarbiausiam atsparumo ramsčiui. Išsakytas poreikis stiprinti pasitikėjimą šalies žiniomis, pajėgumais ir produktais, kurie prisideda prie didesnio pasitikėjimo, socialinės sanglaudos ir bendrai visuomenės atsparumo. Strategija turėjo būti grindžiama visapusiškais tarpministeriniu, visos visuomenės ir integruotu požiūriais, reaguojant į saugumo rizikas ir grėsmes.

³⁵ *Situation internationale: réunion avec les chefs des partis*: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2026/09/18/situation-internationale-reunion-avec-les-chefs-des-partis>

³⁶ *Projet de loi relatif à la résilience des infrastructures critiques et au renforcement de la cybersécurité*: <https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/17/dossiers/DLR5L17N50731>

Buvo pritarta 13 nacionalinio atsparumo sričių, kurios vėliau pateko ir į strategijos tekstą. Šios sritys suderinamos su NATO 7 atsparumo baziniais reikalavimais, ir apima atskirų ministerijų atsakomybę bei nustato 13 strateginių sričių:

- nacionalinio saugumo sistema ir vyriausybės tęstinumas;
- energetika;
- geriamasis vanduo;
- maisto tiekimas;
- finansų sistema ir bankininkystė;
- sveikata;
- informacijos ir komunikacijos sistemos ir tinklai;
- transportas;
- visuomenės atsparumas;
- aplinka, teritorijų planavimas ir gamtiniai ištekliai;
- strateginė komunikacija;
- kosmosas ir naujosios technologijos.

Tinkamų žmoniškų ir finansinių išteklių skyrimas bus esminiai dalykai įgyvendinant 13 strateginių tikslų.

Konsultacijoje buvo paminėti ir didžiausi strategijos įgyvendinimo iššūkiai:

- nepakankamas dėmesys vietos bendruomenėms;
- nepakankamos finansavimo gairės;
- poreikis aiškiau skirstyti išteklius atskiroms atsparumo sritims;
- poreikis sistemingai stebėti siekiamus tikslus ir vertinti priemonių veiksmingumą;
- galimi konfliktai tarp atskirų atsparumo tikslų, kuriems reikia geresnio koordinavimo³⁷.

2026 m. kovo 26 d. Slovėnijos vyriausybė patvirtino Slovėnijos Respublikos atsparumo strategiją iki 2030 m.³⁸, kuri suderinta su NATO ir ES reikalavimais. 13 patvirtintų nacionalinio atsparumo sričių bus įgyvendinamos pagal veiksmų planą, kuris bus parengtas atsižvelgiant į visuotinių nacionalinių krizių valdymo ir reagavimo pratybų rezultatus. Šios pratybos bus rengiamos kas dvejus metus, pirmosios vyko 2024 m. rugsėjo mėn. Tada ir buvo parengtas pirmasis veiksmų planas. Veiksmų planas bus persvarstomas ir atnaujinamas ne vėliau kaip po 6 mėn. pasibaigus pratyboms. Prieš 2026 m. pratybas turėjo būti įkurtos 13 darbo grupių, atitinkančių nacionalinio atsparumo sitis. Kiekviena darbo grupė turės nustatyti strateginių tikslų pasiekimo priemones, stebėsenos rodiklius, atsakingas institucijas ir partnerius, laiko grafiką, finansines gaires ir reikiamas investicijas, ir visa tai bus įtraukta į persvarstytą veiksmų planą. Strategiškai svarbių tikslų padės siekti Gynybos, saugumo ir atsparumo bendrovė (DOVOS) bei Gynybos ministerija.

Gynybos ministerija bus atsakinga už strategijos stebėseną ir įgyvendinimą. Finansavimas bus užtikrinamas valstybės biudžete.

Pagal strategiją, atsparumas šiuolaikinėms rizikoms ir grėsmėms pareikalaus viso spektro gebėjimų, tarpinstitucinio ir tarpministerinio koordinavimo nacionaliniu lygiu ir bendradarbiavimo su privačiu sektoriumi. Tai yra pagrindinis strategijos tikslas.

Pastaraisiais metais šalis susiduria su neprognozuojama tarptautine saugumo aplinka. Rizikos ir grėsmės pasižymi įvairove. Tai įvairių veikėjų hibridinės operacijos, kibernetinės grėsmės ir išpuoliai prieš kritiškai svarbią infrastruktūrą, neteisėta migracija, terorizmas, organizuotas nusikalstamumas, užsienio įtaka demokratinėms vertybėms ir procesams, rizikingos tiesioginės užsienio investicijos, tiekimo grandinių pertrūkiai, taip pat ypatingi įvykiai, į kuriuos anksčiau nekreipdavome didelio dėmesio dėl jų nedidelio reikšmingumo. Prie šalies pažeidžiamumo prisideda

³⁷ Consultation on the Draft Resilience Strategy of the Republic of Slovenia: <https://en.euroatlantic.org/consultation-on-the-draft-resilience-strategy-of-the-republic-of-slovenia/>

³⁸ The Government adopts the Resilience Strategy of the Republic of Slovenia until 2030: <https://www.gov.si/en/news/2026-03-26-195th-regular-session-of-the-government-of-the-republic-of-slovenia/>; Strategija odpornosti Republike Slovenije do leta 2030: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Gradiva/Strategija-odpornosti-do-lea-2030.pdf>; Mors izvoja največjo nacionalno vajo kriznega upravljanja in odzivanja: <https://n1info.si/novice/slovenija/mors-izvoja-najvecjo-nacionalno-vajo-kriznega-upravljanja-in-odzivanja/>

ir klimato kaita, dėl kurios veiksmų gali būti paralyžuotos pagrindinės valstybės funkcijos, padaryta ilgalaikė žala socialinei, ekonominei ir infrastruktūros sistemoms, ir rimtai grasinama nacionaliniam saugumui, demokratiniams procesams bei visuomenės pasitikėjimui. Taip pat yra didelių pokyčių kolektyvinės gynybos architektūroje ženklų. Be to, geopolitiniai pokyčiai, įskaitant Rusijos agresiją prieš Ukrainą, padėtis Vidurinio Rytuose, pietų ir rytų kaimynystė ir platesnis kontekstas, kiti ginkluoti konfliktai, daugiašalės ir taisyklėmis grindžiamos tarptautinės tvarkos erozija, praėjusi pandemija veikia strateginį stabilumą ir tiekimo grandines. Visos šios grėsmės nebėra atskiri, izoliuoti įvykiai, bet tarpusavyje susiję reiškiniai, reikalaujantys proaktyvaus, visapusiško, lankstaus ir ilgalaikio požiūrio užtikrinti atsparumą įvairiose nacionalinio saugumo sistemos srityse. Strategijoje atsižvelgiama į ES ir NATO sprendimus bei strategines gaires, kaip stiprinti atsparumą. Atsižvelgiant į naują patirtį, išvalgas ir pamokas, nacionalinio atsparumo tikslai ir priemonės bus reguliariai tobulinamos ir atnaujinamos.

Geopolitinės aplinkybės, iššūkiai ir tendencijos pastarąjį dešimtmetį reikšmingai pakeitė saugumo ir stabilumo suvokimą, tiek šalies mastu, tiek tarptautiniu. Šie veiksniai atskleidė reaktyvaus požiūrio ribotumą ir paskatino perėjimą prie proaktyvaus planavimo, prevencinių pajėgumų stiprinimo ir atsparumo sisteminės plėtros. Įvairios pratybos, vykusios NATO, ES ir nacionaliniame lygmenyse, parodė, kad Slovėnija yra atspari valstybė su veikiančiais mechanizmais veikti, jei atsitinka nenumatyti įvykiai. Esminis strategijos vizijos ramsis – valstybės institucijų ir vietos savivaldos, privataus sektoriaus, gyventojų ir kitų pagrindinių veikėjų glaudus bendradarbiavimas. Šiuo požiūriu taip pat svarbu sukurti gyventojų pasitikėjimą institucijomis, veikiančiomis skaidriai, atsakingai ir veiksmingai, ir jų proaktyvų vaidmenį būti visapusiško atsparumo bendrakūrėjais. Taip pat svarbu stiprinti Slovėnijos partnerystes ES ir tarptautinėse organizacijose, ypač NATO ir Jungtinėse Tautose, taip pat tarptautinius santykius.

Strategija grindžiama 3 principais:

- visapusiškas tarpsektorinis požiūris įtraukia visus veikėjus savivaldos, regioniniame ir nacionaliniame lygmenyse. Šis požiūris skatina bendradarbiavimą, politinę sanglaudą ir optimalų turimų išteklių panaudojimą;
- visapusiškas visuomenės požiūris stiprina pasirengimo kultūrą ir atsparumą visuomenėje ir apima piliečius, vietos savivaldą, švietimo ir mokslinių tyrimų institucijas, verslus, NVO ir kitas organizacijas;
- visapusiškas požiūris į saugumo rizikas ir grėsmes apima turimas priemones ir mechanizmus veiksmingai numatyti, nustatyti, užkirsti kelią ir suvaldyti saugumo rizikas ir grėsmes, o taip pat į jas reaguoti.

Strategijoje taip pat nurodyta, kad Slovėnijos vyriausybė, remdamasi tam tikrų objektų operatorių siūlymais, tam tikrose nacionalinio atsparumo srityse nustatys kritiškai svarbius objektus ir jų infrastruktūrą. Kritiškai svarbiuose objektuose turės būti imtasi tinkamų ir proporcingų techninių, saugumo ir organizacinių atsparumo priemonių. Taip pat turės būti sukurta ankstyvojo įspėjimo sistema. Esant poreikiui, jei operatoriams reikės įgyvendinti vyriausybės numatytas papildomas atsparumo priemones, vyriausybė operatoriams galės skirti lėšų.

Kaip minėta, už strategijos įgyvendinimo stebėseną bus atsakinga Gynybos ministerija. Konkretūs operatoriai ir su jais bendradarbiaujančios valstybės institucijos bus atsakingi už atskirų priemonių įgyvendinimą ir įgyvendinimui reikalingus išteklius, o finansavimas bus numatytas valstybės biudžete.

Gynybos, saugumo ir atsparumo bendrovė (DOVOS) savo investicijomis taip pat prisidės prie šalies atsparumo stiprinimo. DOVOS – valstybės valdoma investicijų bendrovė, kurią įsteigė Slovėnijos valstybinis suverenus holdingas. Bendrovės tikslas – remti gynybos, saugumo ir atsparumo sektoriaus produktų ir paslaugų plėtrą ir pardavimą investuojant Slovėnijos įmonėse. DOVOS investuoja, pasitelkdama strategines partnerystes su Slovėnijos ir tarptautinėmis bendrovėmis. Ji taip pat remia naujų minėtų sričių įmonių steigimąsi. Kartu su Gynybos ministerija ir kitais veikėjais DOVOS remia gynybos sektoriaus, pramonės ir mokslinių tyrimų bei plėtros

institucijų bendradarbiavimą, jų integraciją į Europos ir sąjungininkų programas, taip pat į tarptautines tiekimo grandines³⁹.

Apibendrinimas

Slovėnijos Respublikos atsparumo strategija iki 2030 m. parengta reaguojant į kintančią tarptautinę saugumo aplinką, didėjančią hibridinių, kibernetinių, klimato, infrastruktūros, tiekimo grandinių ir kitų kompleksinių grėsmių įvairovę. Strategijos rengimas buvo grindžiamas konsultacijomis su valstybės institucijų, mokslo ir visuomenės atstovais, pabrėžiant visuomenės pasitikėjimo, socialinės sanglaudos ir nacionalinių pajėgumų svarbą.

Strategijoje išskiriama 13 nacionalinio atsparumo sričių, suderintų su NATO atsparumo baziniais reikalavimais. Jų įgyvendinimas grindžiamas trimis tarpusavyje susijusiais principais: tarpsektoriniu požiūriu, visos visuomenės įtraukimu ir integruotu saugumo rizikų bei grėsmių valdymu. Šis modelis orientuotas į glaudų valstybės institucijų, savivaldos, privataus sektoriaus, mokslo institucijų, nevyriausybinių organizacijų ir gyventojų bendradarbiavimą.

Strategijos įgyvendinimas numatytas per reguliariai atnaujinamus veiksmų planus, nacionalines krizių valdymo pratybas ir 13 teminių darbo grupių. Už strategijos stebėseną atsakinga Gynybos ministerija, o finansavimas numatomas valstybės biudžete. Ypatingas dėmesys skiriamas kritinės infrastruktūros apsaugai, ankstyvojo perspėjimo sistemoms, tinkamam išteklių paskirstymui ir priemonių veiksmingumo vertinimui.

Taigi strategija žymi perėjimą nuo reaktyvaus prie proaktyvaus, sisteminio ir ilgalaikio atsparumo stiprinimo modelio, kuriame nacionalinis saugumas suvokiamas kaip bendras valstybės ir visuomenės uždavinys.

Prancūzijos ir Slovėnijos atvejų palyginimas

Prancūzijos ir Slovėnijos nacionalinio atsparumo politikos yra grindžiamos panašia prielaida, kad šiuolaikinės saugumo grėsmės yra kompleksinės, tarpusavyje susijusios ir reikalauja ne tik karinių, bet ir visuomenės, ekonominių, technologinių bei institucinių pajėgumų stiprinimo. Abiejų valstybių strategijose akcentuojamas perėjimas nuo reaktyvaus reagavimo prie proaktyvaus pasirengimo, tarpsektorinio koordinavimo ir visos visuomenės įtraukimo. Taip pat abiem atvejais nacionalinio atsparumo stiprinimas siejamas su NATO ir ES strateginėmis gairėmis bei didesniu kritinės infrastruktūros atsparumu.

Vis dėlto skiriasi strategijų mastas ir prioritetai. Slovėnijos strategijoje nacionalinis atsparumas struktūruojamas per 13 konkrečių sričių, apimančių vyriausybės tęstinumą, energetiką, vandens ir maisto tiekimą, finansų sistemą, sveikatą, transportą, informacines sistemas, visuomenę, aplinką, strateginę komunikaciją, kosmosą ir naujas technologijas. Didelis dėmesys skiriamas praktiniam strategijos įgyvendinimui: numatomos teminės darbo grupės, nacionalinės pratybos, veiksmų planų periodinis atnaujinimas, stebėsenos rodikliai ir atsakomybės paskirstymas. Slovėnijos modelyje ypač išryškinamas visuomenės pasitikėjimas ir bendradarbiavimas tarp valstybės, savivaldos, privataus sektoriaus bei piliečių.

Prancūzijos požiūris yra platesnis ir glaudžiau integruotas į nacionalinės gynybos bei strateginio suverenumo politiką. Atsparumas siejamas su branduoliniu atgrasymu, karinių pajėgumų stiprinimu, gynybos pramone, ekonominiu ir technologiniu suverenumu, Europos strategine autonomija bei gebėjimu veikti intensyvaus konflikto sąlygomis. Kartu, kaip ir Slovėnijoje, pabrėžiama kritinės infrastruktūros, tiekimo grandinių ir kibernetinio saugumo apsauga.

Taigi abiejų valstybių strategijose atsparumas suvokiamas kaip visos valstybės ir visuomenės gebėjimas pasirengti, reaguoti ir prisitaikyti prie įvairių grėsmių. Pagrindinis skirtumas yra strateginis akcentas: Slovėnija labiau orientuojasi į sisteminį nacionalinio atsparumo organizavimą ir praktinį

³⁹ DOVOS – *Company for Defence, Security and Resilience*: <https://www.dovos.si/en/about-the-company/>

koordinavimą, o Prancūzija – į atsparumo integravimą į platesnę nacionalinės gynybos, strateginio suverenumo ir Europos saugumo politiką.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento

Tyrimų skyriaus

Patarėjas dr. Juozapas Labokas

Tel. (0 5) 209 6175, el. p. juozapas.labokas@lrs.lt

Patarėjas Sigitas Daukša

Tel. (0 5) 209 6172, el. p. sigitas.dauksa@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2026